

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

NORDENS QVINNOR.

TIONDE ÅRGÅNGEN.

Tredje häftet.

Innehåll:

	Sid.
XIX. Om högskolor för allmogens döttrar. Af <i>Å.</i> . . .	153.
XX. Ur ett bref från Danmark till Red:n af Tidskrift för Hemmet. Af <i>M. F.</i>	162.
XXI. Vår Lektyr. (Holzendorff, Wilh. Bolin m. fl.) Af <i>Keiner</i> och <i>Inga.</i> (Forts. och slut.)	165.
XXII. Et Folkelivsbillede fra Havkanten. Af <i>Magdalene Thoresen.</i> (Forts. och slut.)	175.
XXIII. Pariserbref. Af <i>Gerda.</i> (Forts. och slut.)	191.
XXIV. Millefolieblomman. Poem af <i>T. K.</i>	202.
XXV. Til Island. Poem af <i>Benedicte.</i>	203.
XXVI. Nässlän. Af <i>Elisa.</i> (Insändt.)	204.
XXVII. Bondefrederna. Historiskt utkast. Af <i>M. —n.</i> (Insändt.)	206.
XXVIII. Nytt på vår bokhylla. A. <i>Skönlitteratur</i> (Bias, Topelius, Förf. till »Anteckningar ur min dagbok»). B. <i>Fornkunskap</i> (Hildebrand). C. <i>Periodisk litteratur</i> (Nordisk Tidskrift). Af <i>F. B.</i>	209.
Vår portfölj, Breffläda, Bokförteckning, Anmälan: se omslaget	

Tryckfel, hvilka läsaren behagade observera innan häftet läses:

Sid. 168: rad. 2, står: logiken läs: logik
» 171: » 2, » indragas » indrogos
» 173: » 11, » man » mannen
» 175: » 9, » framställer » framställd ur

STOCKHOLM,
REDAKTIONENS FÖRLAG.

Häftet utdelas den 30 Juni.

XIX. OM HÖGSKOLOR FÖR ALLMOGENS DÖTTRAR.

Jag skall här ej inlåta mig på en fråga som hör till dem, om hvilka diskussionen redan är fullt afslutad: frågan om nödvändigheten af en sund och gedigen qvinlig bildning. För alla, hvilkas omdöme är af något värde, är denna nödvändighet nu någonting alldeles sjelfklart och obestriddigt. Men vid afgörandet af denna fråga, liksom vid hela behandlingen deraf, har man gjort sig skyldig till en märkvärdig inkonsequens. Man är allmänt ense om att qvinnorna, ej mindre än männerna, ha rätt att erhålla en undervisning, som ger dem tillfälle att utveckla sina anlag; men när det gällt att bestämma huru långt denna rätt sträcker sig, har man, åtminstone i praktiken, inskränkt den till en liten minoritet af den qvinliga befolkningen i vårt land. Man har vid diskussionen af detta ämne endast tänkt på qvinnan inom vissa klasser af samhället, men alldeles glömt eller ur räkningen uteslutit det ofantliga flertalet, de »nio tiondelarne», — den svenska bondqvinnan.

Låtom oss dock straxt, för att vara rättvisa, erkänna, att samma inskränkning till en väsentlig del äfven blifvit gjord i fråga om den manliga bildningen. Den svenske bonden har, på några försvinnande undantag när, hittills fått lefva på den knappaste och magraste intellektuella kost, och det är först nu fråga blifvit väckt att ge honom tillfälle att skaffa sig en af mera närande art. Skulle det vara för tidigt att på samma gång öppna kunskapens dörr äfven för hans dotter och syster?

Denna fråga skall, jag vet det väl, hos en del personer, som hysa lika varm kärlek till allmogen som trots någon, väcka åtskilliga betänkligheter. Man skall säga: den svenska bondqvinnans prydnad är hennes varma gudsfruktan och kärleksfulla omvårdnad om sitt hus och de sina. Hon behöfver ingenting mer. All annan bildning skall blott störa hennes sinnesro och draga hennes håg från hennes rätta verkningskrets.

Men är ej detta ett inkast, som med lika mycken eller lika liten fog kan göras mot all qvinlig bildning? Är ej det hufvudsakliga målet för qvinnans verksamhet, hon må till-

höra hvilken samhällsklass som helst, ytterst hennes hem, och skulle en lefvande gudsfruktan och en sann huslighet vara mindre nödvändiga egenskaper under herremannens än under bondens tak? Nej, låtom oss erkänna, att om utbildningen af de gåfvor, som blifvit nedlagda hos en qvinna af den ena samhällsklassen, gjort henne till en i sann mening mera religiös och huslig qvinna, förhållandet måste blifva detsamma äfven i fråga om qvinnan af den andra, och att hufvudfrågan således ej är, om hon tillhör den ena eller andra kategorien af samhällets medlemmar, om hon har sitt hem i staden eller på landet, på herrgården eller i bondstugan, utan *om bildningen är af den art och meddelas på det sätt, som bäst motsvarar hennes verkliga behof.*

Hurudan skall då den bildning vara beskaffad, hvaraf allmogens döttrar skola kunna ha ett verkligt gagn? Vi svara: Den måste vara af *äkt praktisk* art, det vill säga en sådan som gör dem till goda uppfostrarinnor för sina barn samt till kunniga och förståndiga husmödrar. Att grundvilkoret för dessa egenskaper ej genom några yttre anstalter kan åstadkommas, veta vi väl. Utan kärlekens värma är allt intet, och ännu är ej den formel funnen, som förmår frambesvärja henne. Men denna kärlek står ofta med den bästa vilja handfallen. Modren vill öppna sina barns ögon och hjertan för det stora i Guds skapelse, vill lära dem älska sitt fädernesland, och uppfostra dem till goda medborgare. Detta förmår hon dock ej, med mindre hon sjelf kan tala med dem om denna skapelse och detta fädernesland, förtälja om den underbara inrättningen af den ena, och om de stora män och kvinnor, som lefvat och verkat i det andra.

Det är ett väl känt förhållande, att många af de stora patrioter, som tid efter annan framstått, erhållit den första tändande gnistan från en sjäfull och tänkande moder. Man har sett kvinnor, och det ej mindre af bonde- än af herreklass, som, trots ogynnsamma omständigheter, och utan att vara ovanligare begåfvade, förvärfvat sig en själsbildning, som väl ej visat sig ute i verlden, men lyst och värmt så mycket kraftigare i hemmet. Detta är undantag. Men skall det äfven nödvändigt så vara? Eller skulle man ej kunna tänka sig möjligheten af en sådan allmännare själsodling eller själsupplyftning, hvarigenom bondens hem ej blott skulle bli en plantskola för en lefvande gudsfruktan, utan

äfvén för en vaken och kraftig fosterländsk anda? Vi äro för vår del fullt öfvertygade om denna möjlighet, ja, om denna nödvändighet, och med denna öfvertygelse sammanhängen på det närmaste vår tro på en framtid för vårt land.

Det är således på väckande af anda och lif, som allt i främsta rummet måste utgå. Deraf följer också att sättet för undervisningens meddelande ej kan vara något annat, än det lefvande ordet, det muntliga, fria föredraget. Redan den korta tid de unga bondqvinnorna kunna egna åt sin intellektuella bildning förbjuder här användandet af den vanliga metoden, äfvén om den ej vore för ändamålet alldeles olämplig. En följd häraf blir åter att allt oväsentligt, som endast tjenar att onödigt belasta minnet, utan att rikta själen, måste ur undervisningen bortfalla.

Man skall säga: Allt detta är utan tvifvel mycket godt och önskvärdt, men låter det verkställa sig? Är ej hela idéen blott en vacker drömbild, som på sin höjd blifvit realiserad i Utopien?

Nej, hon är ingen drömbild, hon har blifvit förverkligad, och det i vårt allra närmaste grannskap och under förhållanden som äro våra mycket lika — i vårt brödrarrike Danmark.

Det är säkerligen för många af tidskriftens läsare bekant, att Danmark, utom sina offentliga folkskolor, eger ett stort antal enskilda läroanstalter för allmogens upplysning, de så kallade *Folkhögskolorna*.

Grundade af enskilda eller af föreningar, ha de till uppgift att gifva allmogens söner en allmän medborgerlig bildning. De unga kårarne — oftast omkring 20 à 22 år — undervisas här i modersmålet, historia, geografi, naturlära, fäderneslandets statsförfattning och kommunallagar, skrifning, praktisk räkning, landthushållningens grunder, landtmäteri, jemte flera ämnen, som i det praktiska lifvet äro dem till omedelbart gagn.

Undervisningen sker — och häri ligger det för dessa skolor utmärkande — till hufvudsakligaste delen genom fria föredrag. Häraf deras namn. I dessa föredrag söker läraren ej blott meddela eleverna positiva kunskaper, utan äfvén, och i främsta rummet, väcka deras sinne för allt stort

och godt, med ett ord inverka förädlande på hela deras tänke- och handlingssätt.

Emedan skolorna haft sin uppkomst ur behovet att väcka och stärka nationalandan hos folket, är det nationella elementet äfven det förherrskande i undervisningen: fäderslandets historia och modersmålet intaga der brorslotten.

De äro för öfrigt genom hela sin inrättning skolor för lifvet. Den unge bonden kommer ej dit för att idka brödstudier, eller emedan en yttre lag befaller det. Han söker, med uppoffring af tid och penningar, inträde i skolan, för att erhålla en bildning, hvaraf han känner ett lifligt behof. Tiden behöfver derfor ej upptagas af någon examensdressyr. Ifrån första dagen af sin vistelse vid skolan till den sista kan han uteslutande egna sig åt hufvudsyftet för sin ditkomst, förvärfvandet af en lefvande kunskap.

Någon lexläsning förekommer således ej heller. Hvad läraren i föredrag eller samtal meddelat, smälter lärjungen småningom, och införlifvar det med hela sitt andliga väsende. Som ett medel att underlätta denna andliga smältningsprocess och tillika att utvidga och befästa hans vetande, är honom tillfälle lemnadt att genom sjelfstudium, under läsning af goda och populära arbeten, som han får låna ur skolans bibliotek, arbeta på sin utveckling. Till undervisningen i modersmålet hör särskilt uppläsning ur Danmarks och de andra nordiska ländernas yppersta författare. Praktiska öfningar, såsom skrifning, räkning och ritning (af kartor och redskap), omvexla oupphörligt med föredragen och läsningen.

Sången med dess höjande och förädlande inflytande är naturligtvis ej glömd. Den öfvas dock ej endast, eller ens hufvudsakligen, för sitt musikaliska element: den är mera ett medel att hos de unga karlarne ingjuta den nationella anda, som genomströmmar de fosterländska sångerna, vare sig af äldre eller yngre dato. På detta sätt ha ej blott de gamla kämpavisorna, utan äfven Grundtvigs, Plougs, Richardts och Mads Hansens vackraste sånger inom en kort tid blifvit hemmastadda på folkets läppar.

Lärlingarne vistas vanligen vid skolan endast under vintermånaderna, den tid då deras armar bäst kunna undvaras i hemmen. De komma till den 15 Oktober eller 1 November, sedan de flesta arbetena på fältet äro undangjorda, och återvända hem till 1 April eller 1 Maj, för att deltaga i vår-

bruket och sommararbetena. I allmänhet är hvar kurs blott beräknad till ett halft år, men många återkomma äfven hösten derpå, ja, ej så få äfven det tredje året.

Under vistelsen vid skolan äro eleverna, när de ej ha sina hem i närheten, antingen inackorderade hos bönderna i grannskapet, eller bo de tillsammans inom anstalten, der de då äfven få sin kost, hvarför de, liksom för undervisningen, betala en afgift, som i ett för allt i medeltal uppgår till 130 rdr sv. rmt för hela tiden.

Jag har ansett denna korta, inledande skizz af de danska folkhögskolorna nödvändig, för att ge läsaren en klar föreställning om de *högskolor för allmogens döttrar*, som nu finnas flerstädes i Danmark. De stå nemligen i afseende på uppkomst, organisation och undervisningssätt i det närmaste samband med de förra, och kunna betraktas mera som en afdelning af dem, än som särskilda inrättningar.

Deras historia är mycket kort och enkel. Karlskolorna hade ej varit i gång länge, förrän de tillvunno sig folkets aktning, och slutligen äfven dess tillgifvenhet. Härtill bidrog i främsta rummet den enkelhet och det allvar, hvarmed de uppträdde, samt det oegennyttiga, sjelfuppoffrande nit deras ledare lade i dagen. Det var ej sällan föreståndaren vågade egna medel på sitt företag. Sönerna kommo hem från skolan med vaknare blick, hurtigare och raskare väsende, samt mera sinne för arbetsamhet och ordning, än de förut haft. De kunde för föräldrarne berätta om fäderneslandets stora män, om märkliga ting ute i den öfriga världen, om den förundransvärda inrättningen af Guds skapelse och mycket annat förvånande och roande. De kunde i en redig och prydlig stil uppsätta fadrens inlagor, föra hans enkla räkenskaper, och utan tillkallande af landtmätare och agronomer uppmäta och kartlägga hans egor eller öfversila en äng, äfvensom ge en och annan vink om åkerns bättre skötsel, som den gamle vid närmare eftersinnande ej fann så oäfven. De vackra sånger de lärt i skolan muntrade upp gammal och ung, och man märkte så småningom att sonen fått allvarligare tankar och håg för bättre nöjen än förut, utan att ha förlorat något af lusten för hemmets arbete och tarfliga vanor.

Detta var afgörande. Högskolan fick opinionen för sig. Man gaf ej blott gerna den jemförelsevis ej obetydliga summa,

som fordrades för sönerns vistelse vid skolan, utan tecknade sig äfven för bidrag vid de subskriptioner till hennes förmån, som ej sällan förekommo.

Men det fanns en medlem af familjen, som mera ifrigt än någon annan lyssnade till hvad de unga karlarne hade att förtälja från högskolan. Det var dottern i huset. Jemte sin beundran för brödernas myckna lärdom och raskare skick, intogs hon tillika af en brinnande lust att sjelf få veta någont mer än det lilla hon inhemtat i folkskolan. Hvarför skulle ej äfven hon få komma på högskolan? Till en och annan högskoleföreståndare gjordes äfven en sådan förfrågan, och man såg i en skola, Kolds på Fyen, karlar och qvinnor under en tid tillsammans afhöra föredragen. Detta var dock ej rätt lämpligt, och man måste söka utfinna något sätt att göra högskolans undervisning tillgänglig särskilt för qvinnor. Detta sätt fann man i sommarkursen.

Föreståndarne för de danska högskolorna äro i allmänhet initiativets män, hufvuden rika på idéer och kraftiga viljor, som sätta igenom hvad de tänkt, utan att låta afskräcka sig af hinder. Det blef dem snart klart, att en kurs under sommarmånaderna för qvinnor vore ett naturligt komplement till vinterhögskolan, och att dermed först skolans bestämmelse kunde anses fullt uppnådd. De handlade derefter. Från den ena högskolan efter den andra utgick inbjudning till bönderna att till första sommarmånaden ditsända sina konfirmerade döttrar, för att der erhålla en sådan undervisning, hvaraf de kunde ha gagn i sitt kommande lif.

Det var klart att saken i början, som allt nytt, skulle stöta på motstånd. Om det redan för en myckenhet så kalladt klokt folk var en löjlighet att de unga bönderna skulle lära någonting mer än deras far och farfar, så var det en ren galenskap att sätta något sådant i fråga för qvinnorna. Det gick dock här på samma sätt som med de faror man förespeglat af karlarnes vistande vid skolan. Erfarenheten visade dem vara helt och hållet tagna ur luften, och det med hvart år ökade antalet af sommarkursens qvinliga elever vittnar om ett alltmer utbreddt förtroende för dessa löfresrika bildningsanstalter.

Nu några ord om deras organisation.

De unga qvinnorna bo på de flesta ställen vid sjelfva skolan, der de stå under tillsyn af dess husmoder. De be-

tala då, liksom karlarne, en viss månatlig afgift för undervisning, bostad, kost m. m. De deltaga på fritimmarne i göromålen inomhus och undervisas af en lärarinna, som vanligen tillika är skolans husmoder, i sömnad och andra handarbeten. I trädgårdsskötsel få de äfven flerstädes praktisk handledning, liksom man i allmänhet söker inge dem sinne, ej blott för ordning och renlighet, utan äfven för allt som kan bidraga att göra hemmet treffligt och prydligt.

De läroämnen som föredragas för dem äro: modersmålet, till lefvande bruk i tal och skrift samt läsning ur dess största författare; fäderneslandets historia, förnämligast i form af lefnadsteckningar öfver dess stora och märkvärdiga män och qvinnor, hvartill skildringen af tiden hvori de lefvat sluter sig som en ram; kort geografisk beskrifning af fäderneslandet; öfversigt af verldsbyggnaden och naturfenomenerna samt det allmännaste om växtens och djurens lif; en kortfattad öfverblick af jordens förnämligaste länder och folk. Dessutom öfvas flitigt räkning och skrifning. I programmet för skolan på Holsteinsminde, som är stiftad och står under ledning af den gamle vördnadsvärde Stephansen, ingår, särskildt för den qvinliga kursen, bibelläsning. Programmet yttrar i denna punkt:

»Vi förutsätta med skäl att den unga flickan medför till skolan en varm känsla och ett religiöst behof. Denna känsla skola vi gifva näring, upplysa och bringa till största möjliga klarhet. Och till vinnande af detta ändamål har skolan intet bättre medel än den Heliga Skrift och kyrkans forntidsminnen. Vi vilja genom dessa medel lära dem känna berömda qvinnor af det gamla och nya förbundets folk, samt gifva dem till användning i lifvet de lärdomar, som Skriften särskildt ställer till qvinnan. Derigenom skola de ledas till att känna och förstå, att qvinnans skönhet och makt har sin orubbliga grundval i kristlig ödmjukhet, trohet och huslighet, och de skola lefvande tillegna sig apostelns ord: "Eder prydnad skall icke vara den utvärtas: hårflätning, påhängda guldsmycken eller kläder, men hjertats dolda meniska, i en saktmodig och stilla andas oförgängliga väsende, hvilket är mycket kostbart inför Gud." Hemlifvet och folklifvet här i landet skulle vinna ofantligt i innehåll och renhet, om många ville verka för qvinnans utveckling i denna anda, och vi ha skäl att vänta, att både troende kristna och

alla varma fosterlandsvänner skola önska våra bemödanden i denna riktning framgång.»

Om undervisningen i fäderneslandets historia heter det i samma program: »Det är lika angeläget att söka nära och stärka den naturliga kärleken till fäderneslandet i qvinnans hjerta som i mannens, genom att meddela kunskap om lifvet i Danmark från forntiden till våra dagar. Vi skola således meddela fäderneslandets historia i lefnadsteckningar öfver folkets stora och goda män och qvinnor. De skola lära känna och älska Bergthora, Thyra Dannebod, Dagmar, Margrethe, Birgitte Gjõe, Eleonore Christine, Anna Colbjörnsen, Caroline Amalie och de många andra »som kommit med fred» till de ringa bland folket, och som efterlemnade sitt lufs verksamhet, lidande och strid till exempel på kärlek och trohet för kommande släkten. Derigenom vidgas deras hjerta och synkrets, och de skola i framtiden, hvar och en i sin lilla krets, söka uträtta det värf Gud gifvit dem med samma sinne som utmärkte dessa.»

Undervisningssättet är, som vi förut nämnt, detsamma som vinterkursens. Läraren söker genom det lefvande ordet inverka både på deras hjertan och förstånd. Han öppnar deras sinnen till mottaglighet för intrycken af det stora och herrliga i Guds skapelse, samt väcker deras kärlek till fosterlandet, dess välfärd och frihet. Den äkta nationella ton som ljuder så starkt i karlskolorna vibrerar äfven här, och det frö högskolorna här utså tillhör säkert dem som i framtiden skola bära den rikaste frukten.

Men dessa skolor besökas ej endast af allmogens döttrar. Många på landet boende embetsmän eller mindre jordbrukare, som icke tillhöra allmogen, begagna sig af det tillfälle som här erbjudes dem att med en jmförelsevis ringa kostnad förskaffa sina döttrar en uppfostran, som i sundhet och gedigenhet ofta öfvergår den de med långt större uppoffring af penningar skulle kunna bereda dem genom att sätta dem i en pension i närmaste småstad. Härigenom uppstår äfven en närmare beröring mellan allmogens och herremannaklassens qvinnor, som på båda ej kan annat än verka helsosamt.

Konklusionen af den nu gjorda skildringen ligger, hoppas jag, klar för läsaren. Den är, att om högskolor för

bondekarlar, såsom det nu är anledning att hoppas, komma till stånd hos oss, sommarskolor för qvinnor böra sluta sig till dem, som ett naturligt komplement. Är blott den förra afdelningen af högskolan fast grundad och försedd med skickliga lärare och nödig materiel, så är den andras upprättande en sak, som snart sagdt går af sig sjelf, utan särskilta kostnader. Dessa båda frågor hänga således på det allranärmaste tillsammans, och det är derföre jag äfven här ansett mig böra egna några ord åt karlskolorna. Båda äro i lika hög grad förtjenta af ett allvarligt och verksamt deltagande från alla fosterlandsälskande män och qvinnor.

Jag kan ej afsluta denna uppsats bättre än med anförande af följande ord af Stephansen i hans ofvannämnda program:

»Oaktadt vi ofta hört bönder klaga öfver att de ej ha något ställe dit de kunna skicka sina döttrar för att lära mera än de lärt i folkskolan, emedan de ej kände till några skolor som vore afsedda för sådana unga flickors utvecklingsgrad och vilkor i allmänhet, så äro vi dock förberedda på en strid med hr Slentrian om denna fråga. Men vi känna oss förvissade om, att vi skola segra i striden. Vårt syfte är att befrämja Guds sak och folkets bästa; vi tro att Gud kallat oss att upptaga den. Vi framtråda med kärlek och tro på saken, och vi äro hvarken oöfvade eller vapenlösa. Vi göra också räkning på att Hindholmarne *) skola efter bästa förmåga understödja den, på det att bondens dotter lika väl som hans son må få del i en mera lefvande kristlig och nationel upplysning. Lagen af den 29 December 1857 gaf henne lika arfsrätt med brodren, och lagen af samma dag om qvinnans myndighet ställer henne äfven i detta hänseende på jemnlik fot med honom. Skola våra seder, skall väl skolan stanna efter våra lagar? Bör ej den unga qvinnan lika väl ha tillträde till de *levfände* människornas bästa egendom, upplysning och andlig utveckling, som till arfsrätt i de *dödas* bo?»

Å.

*) F. d. elever af högskolan på Hindholm.

XX. UR ETT BREF FRÅN DANMARK
till Red:n af Tidskrift för Hemmet.

Der er meget jeg kunde ville sige Dem, men det gaaer mig som altid, naar jeg skal tale: jeg taug helst. Ikke af Ligegyldighed: denne kjærlige Samvirken af alle gode Kræfter, som er Deres Formaal, var min egen Ungdomsdröm, og mit Hjerte slaaer af Glæde, naar jeg hörer denne Sag forfægtes med Alvor og Dygtighed. Men min Udvikling har for længe siden taget en anden Retning. Det ligger i min Natur, at jeg hurtigt og bestemt maa tage mit Partie — gaae fra den ene Yderlighed til den anden, burde jeg vel sige! Da jeg udgav Clara Rafaël kjendte jeg ikke Livet, som det er her paa Jordan. Havde jeg kjendt det, vilde jeg ikke have stillet mig i det Forhold dertil. Jeg gik til en feil Dör, kom der hvor jeg slet ikke vilde hen, og kunde ikke gjøre andet end see at slippe ud igjen, efter nogle inderlig godt mente Forsög paa at finde mig tilrette. Da jeg ikke kunde omskabe Verden, saa den blot tilnærmelsesvis kunde svare til de Fordringer, jeg bar i min Sjæl, maatte jeg inderliggjøre min Opgave, og stille Fordringen til mig selv paa Livets Vegne. »Livet er hvad vi gör det til,» tænkte jeg. — Og det er min inderligste Overbevisning, at det Hele er bedst tjent med, at hver Enkelt udvikler sig sundt og sandt, saa uafhængig af de ydre Forhold som muligt; thi det er dog den sande Frihed, at Mennesket gjør sig til Omstændighedernes Herre, ved at bruge dem som et Mittel til sin indre Udvikling. De ydre Former for Tilværelsen maa altid være mangelfulde, fordi vi selv er ufuldkomne. En fuldkommen Samfundsindretning vilde — hvis den kunde gjennemføres, som den ikke kan — være et Bedrag, en Seddel udstedt på Valuta, som Banken *ikke* eier... Vor Tid er Fremskridtets Tid, der gives hele »Fremskridtspartier»; og dog kan Udviklingen ikke fremskyndes, undtagen til dens Skade. Men den foregaaer alligevel: deri bestaaer Livet. Den Sag der har Sandhedens Grundspire i sig, gjør sig gjældende ved Sandhedens seirende Magt.

Da jeg var lille, kunde jeg aldrig komme hurtig nok afsted, naar vi var ude at kjøre; jeg skubbede derfor af al

Magt med Fødderne til det forreste Sæde, og ærgrede mig i Stilhed over, at det ikke vilde hjælpe.

Senere gik det op for mig, at jeg kunde spare mig denne Kraftanstrengelse, uden at Kjørselen forsinkedes derved. Jeg har ikke været klogere som Voxen: jeg vilde »værgе for hvert et Sted, som udi Marken mon staae» og nu er jeg glad at »værgе den lille Tue, som jeg skal bygge paa». Og jeg seer nu, at intet er tabt derved: det Gode, som jeg vilde udrette, skeer alligevel. Under den tilsyneladende Kulde og Ligeegyldighed laae det allerede dengang og spirede, som Rugen under Sneen paa vore Marker, og den Sæd, som ethvert selvstændigt, sandt udviklet Menneske hjælper at nedlægge, vil engang modnes til en velsignet Høst.

Ja engang — naar Tiden kommer. Men Udviklingen vil foregaae stille og skjult, som det er naturligt for os Danske. I andre Lande, som Frankrig, Amerika, ja — og Sverrig, der er forud for os, er det mere eller mindre Lysten som driver Værket. Kvinden vil være Menneske, erkjendes som Menneske; og hun sætter det igjennem. Hos os troer jeg snarere, der i Almindelighed er en afgjort Ulyst. Kvindedyrkelsen har holdt sig længer her end andre Steder, og det: at være Menneske, Medborgerinde, er ikke synderlig tilløkkende for Den, der er vant til at betragtes som det begejstrende Princip i Tilværelsen. Den practiske Stræben efter Frihed og Virksomhed kommer i Strid med de traditionelle Begreber om det Skjønneste og Bedste, og noget ringere end det Bedste vil vi ikke have; heri havde vi nu ubetinget Ret, hvis dette var Lykkens sande Ideal, og isaafald *Lykken* var det Bedste. Men der er desuden en dybere liggende Grund til, at den Danske Kvinde altid vil føle Sky for at reise sig og aabenlyst kjæmpe for sin Ret: denne Blanding og Uselvstændighed og misforstaaet Stolthed, som undseer sig ved, at der skulde være en saadan Trang tilstede, smelter saaledes sammen med de bedste Træk i Folkecharacteren i Naturlighed og Beskedenhed, at jeg, naar jeg tænker derpaa, neppe veed, om jeg skal betragte det som en Feil eller et Fortrin. Der er færre Originaler iblandt os, men ogsaa færre Caricaturer, end i andre Lande. Heri er vel tildels Folkets særegne Sands for det Comiske Skyld: Ingen holder af at udsætte Følelser

og Forestillinger, der er Hjertet dyrbare, for en kaad og skaansellös Kritik. At vi sky dette, er ikke Feighed; at Andre er dristigere til at vove sig ud, og mere hensynslöst hævde deres Personlighed, ligger sikkert i, at det samme, der hos os udlees, ofte gjør Lykke i andre Lande. Moralsk Mod er sjeldent over alt i Verden, ogsaa her; men undtagelsevis findes den sande Sjælsstyrke, der vover sig ud over Sædvanernes Grændser for at følge et indre Kald, ogsaa hos os.

Trangen till en selvstændigere Udvikling og større Virksomhed findes imidlertid her, som overalt, og den føles i langt höiere Grad, end den erkjendes. Næringsorgen — baade den aandelige og den bogstavelige — hvorunder mangt et Menneskeliv hensynger, bliver mere og mere trykkende. Alle faae ikke Leilighed til at »opfylde Kvindens Bestemmelse», hvor gjerne de end vilde følge Kaldet, hvor pinligt de end vente, om Lykken dog ikke skulde komme, selv i den ellefte Time. Og de Ugifte kan dog ikke Alle være Lærerinder, hvor net og kvindeligt end denne Virksomhed er, af den simple Grund, at der snart bliver flere Lærerinder end Börn her i Landet. Disse hjemløse Kvinder, der er »for stolte til at tigge, og skamme sig ved at grave», eller, om de end vilde kaste den daarlige Stolthed overbord og gjerne arbeide, intet Arbeid kan faae, dette femte Hjul paa Familiekarethen, de tale Emancipationens Sag uden at vide det, blot ved deres sørgelige Tilværelse: i deres Afmagt ligger Spiren till Opreisning. Thi ethvert virkeligt Samfundsonde vækker Medfølelse hos et ædelt Folk; og det kan jeg sige om mine Landsmænd, at de i Höimod og Retfærdighedsfølelse ikke staae tilbage for nogen anden Nation. Her kjæmpes mindre, og vindes dog mere, end hos Andre; thi om det frivillig givne end kommer senere, saa er der større Velsignelse og Betryggelse ved, end ved det Tiltvungne, der ofte tabes igjen. Det bedste vort Folk eier, Friheden, er oprindeligt en Gave fra de Stærke til de Svage. Bondestanden gjorde ikke Oprör i sin Trængselstid — i sin Nedværdigelse fölte den ingen Trang til Frihed — men Menneskekjærlighed löste Stavnsbaandet, og Trællene blev Mænd, som de Bedste agte og kjendes ved. Ingen Revolution banede Veien for Friheden her: vi begjærede den, og fik den. — Med Folkets Oplysning og Ud-

vikling vil der ogsaa komme bedre Kaar for os. Humaniteten vil indrømme os mere end vi begjære. Og da: naar Resignationen ikke længer betragtes som en sorgelig Nødvendighed, men som uværdig Sløvhed; naar Valget er: at vegetere og taales, eller reise sig og udfylde sin Plads som Menneske; naar Talen er ikke om at gjøre Fordringer, men at opfylde dem, naar det ikke gjælder en Velfærdssag alene, men en Æresag — da vaagner Holger Danske!

I dette Haab, med dette Ønske vil jeg slutte mit Brev, og beder Dem kun modtage disse Linier med et kjærligt Sind. Jeg tillægger ikke min Anskuelse anden Betydning, end at den er et sandt Udtryk af min indre Udvikling. Jeg lever ensomt og opfatter maaske ensidigt; men ukjærligt kan jeg ikke have talt, thi jeg elsker mit Fædreland og mit Folk og glæder mig hver Dag over at jeg er Dansk.

Jeg staaer paa Forpost her i min Ensomhed — kan og vil ikke være i Vrimslen! — men jeg föler mig i Kjerlighed knyttet til enhver god og sand Stræben. Saaledes vil jeg altid med mit Hjertes varmeste Interesse være knyttet til Deres Virksomhed, og i denne Aand sender jeg Dem med Ønsket om Lykke og Velsignelse til deres Gjerning, en kjærlig Hilsen fra

M. F.

XXI. VÅR LEKTYR*).

Histoire morale des femmes, par Ernest Legouvé, 4:ième édition (öfversatt på svenska af *Turdus Merula*, under benämningen "Qvinnans historia", 1867).

Ueber die Verbesserung in der gesellschaftlichen und wirthschaftlichen Stellung der Frauen, von Dr Fr. v. Holzendorff, Berlin 1867.

Die Frauen der lateinischen und germanischen Racen, von Dora d'Istria, 1867.

The social and political dependence of Women, London 1867.

Familjen, studier af *Wilhelm Bolin*, Helsingfors 1864.

Flera veckor hade förgått, då vi äntligen en dag intagit våra förra platser vid skrifbordet, för att avsluta den påbörjade öfversigten af Vår Lektyr, ej utan en viss fruktan å min hustrus sida, att den senare delen skulle komma att taga sig något kyligt och tarfligt ut bredvid den förra. Jag påminde om vårt ingångsspråk: Känn dig sjelf! och antydde att denna kunskap ej alltid kan vinnas på så lättbefarna vägar, som de hvilka den franske författaren öppnat för sina läsare, och att det alltså vore nödvändigt att för personer af

*) Fortsättning och slut från föregående häfte.

olika skaplynne öppna olika vägar, om än mindre omvexlande och angenäma, samt erbjuda olika, om också ej så hänförande eller så poetiskt stämda ledsagare. Min hustru medgaf att jag kanske hade rätt, ehuru hon för sin del kände sig öfvertygad att de flesta, om ej alla läsarinnor, skulle vid Legouvés varma hand finna sig ledda till målet, utan att behöfva passera genom den afkylningsprocess, som enligt hennes påstående innebars i studiet af den rättslärdede tyskens och den finske filosofens afhandlingar. Hvad den engelske förf:n beträffar, så kunde han åtminstone tjena till att, genom den förtret han väckte, något stegra temperaturen, hvartill kom den slaviska grefvinnan, hvars historiska småprat egentligen kunde motsvara ett slags »tepidarium», lämpligt att utgöra öfvergången till den alldagliga värmegraden.

Skrattande åt det förslag till andelig badkur, som sålunda erbjöds tidskriftens läsare, uppslog jag Dr Holzendorffs lilla förträffliga skrift om förbättrandet af qvinnans samhällsställning, för att i all korthet genomgå dess innehåll. Förf:n börjar med en framställning af qvinnans och mannens lika-berättigande ur rättslig synpunkt, visande huru denna grundsats endast steg för steg kunnat tillkämpa sig en plats i det allmänna medvetandet, huru England och Amerika gått i spetsen för denna kamp, och huru den slutligen kulminerat i den berömde förf:n Stuart Mills yrkande på den politiska rösträttens utsträckande äfven till qvinnan. »Du mins,» tillade jag, ej utan stolthet åberopande två sådana bundsförvandter som dessa herrar, »att Holzendorff förklarar denna rätt vara, ur synpunkten af rent logisk konsekvens, fullkomligt obestriddig.»

»Ja väl! men jag mins också att han erkänner, att man till och med i England, der qvinnans deltagande i offentliga värf dock ej längre röner något motstånd af allmänna tänkesättet, först i en aflägsen framtid kan vänta en fullständig lösning af frågan, hvaremot den i Tyskland, der folkseden och opinionen ännu så häftigt motsätta sig alla reformer i denna riktning, endast kan betraktas såsom ett märkvärdigt problem, hvars lösning man tryggt kan öfverlemna åt kommande sekler—»ett påstående,» tillade talarinnan, »som säkerligen är fullt lika tillämpligt på de skandinaviska länderna som på Tyskland.»

»Imellertid,» fortfor jag, »betonar förf:n så mycket starkare nödvändigheten af att öppna ett vidsträcktare fält för det qvinliga arbetet, äfvensom att genom nödiga reformer i

uppfostran bättre än hittills bereda qvinnan äfven för hennes medborgerliga kall. Förf:n vill taga hennes inflytande i anspråk ej blott för familjen, utan också för *fosterlandet*, för *menskligheten*, för *religionen*.»

»Ja,» inföll min hustru, »jag mins hans vackra spörsmål: Var det slump eller ingivelse, som kom den grekiska byggnadskonstens mästare att välja till bärare för sina tempelbyggnader de herrligaste qvinnofigurer i stället för pelare?»

»På frågan om gränserna för qvinnans medborgerliga uppgift, svarar han, såsom vår vän Esselde: *Die Erfahrung mag entscheiden* *), tilläggande: Är det väl tänkbart att den personliga friheten inom alla områden skulle kunna vara en välgärning för mannen, om den vore ett förderf för qvinnan? en fråga,» tillade jag, »som väl borde gifva *dem* åtskilligt att tänka på, hvilka motsätta sig hvarje försök att frigifva den qvinliga anden.»

Min hustru invände att detta motstånd måhända ej varit så häftigt, om ej reformförslagen å andra sidan varit så förtidiga, oförberedda och pockande. »Man har glömt,» menade hon, »att all utveckling måste gå inifrån utåt.»

»Ja,» tillade jag ej utan bitterhet, »man anade icke att det häftigaste motståndet skulle komma från qvinnorna sjelfva — och man kom därför ej att tänka på fåfängligheten af att söka befria den, som älskar sin ofrihet.»

»Ingen häftighet, isynnerhet ingen bitterhet,» inföll min åhörarinna och lade sin hand på min, med en lugnande åtbörd. »Låtom oss hellre uppsöka en punkt, på hvilken vi kunna förena alla stridiga åsigter, i det vi med din tyske författare erkänna:

»Innerst måste dock frigörelsen utgå från hemmet, genom uppfostran och föredöme, för att sedan återverka i högsta mån förädlande just på sitt ursprung, på sin egen urkälla: *familjen och dess lif*.»

Härmed var fred sluten och jag öfvergick till den engelske förf:n med en skämtsam önskan, att den stränga recensenten ville framlocka den bundna värmen hos denne, lika väl som hos den rättslärde tysken.

Härtill syntes hon dock föga böjd, påstod att der fanns ingen värme att framlocka, emedan sjelfva värmekällan — hjertat — fattades, och förklarade att om också icke den skar-

*) Må erfarenheten afgöra saken.

pa polemiska tonen gjorde henne boken motbjudande, och om hon också i ännu högre mån än som var händelsen måste erkänna den skarpa och omutliga logiken, som utmärkte en del af förf:n s rationementer, så skulle hon dock vara färdig att förkasta hela boken, blott för ett enda uttrycks skull — ett uttryck, som innebar så mycken råhet, en så fullkomlig obekantskap med just de finaste, ömtåligaste strängarne i qvinnans hjerta, att det skulle stämpla förf:n såsom fullkomligt ovärdig sin uppgift, äfven om han varit man, men nu, då det var en qvinna, kastade en ohjelpig skugga ej blott öfver henne sjelf, men äfven öfver den sak hon med sådana medel trott sig kunna försvara.

Jag bestred till en del detta påstående, förklarande att då boken aldrig gjort anspråk på att vara annat än en stridskrift mot det Millska förslagets motståndare, var den polemiska tonen ursäktlig; att det är ett olyckligt misstag att döma sak efter person; att om än den aflidna Mrs Mill genom det klandrade yttrandet gått öfver målet, så kunde det dock ej nekas att hennes klara framställning af frågan betydligt underlättat dess framtida lösning — och slutligen att då hennes make gifvit henne ett så varmt och vackert vitsord i inledningen till en af sina skrifter, så har man ingen rättighet att betvifla hennes värde, vare sig som hustru eller qvinna.

»Det är möjligt, men så mycket mer såsom moder. Eller tror du att det kan finnas en moders hjerta hos den, som betecknar moderskallet såsom »an animal function and its consequences»*)?»

Jag medgaf att uttrycket var oförlåtligt, men erinrade att i alla händelser Mrs Mill icke var skriftens författare, hvilken senare blott anfört hennes ord, och för öfrigt ådagalade en skarpa i bevisningen och en koncis klarhet i framställningssättet, som var högst ovanlig i skrifter af denna art. Särskildt påminde jag om hans varning mot begagnandet af åtløjets vapen, i striden mot nya idéer. Historien visar, säger han, att alla nya idéer, för hvilkas bekämpande man icke haft tillgång till andra vapen än åtløjets, hafva en afgjord benägenhet att öfvergå till axiomatiska sanningar. Snart sagdt hvarje ny upptäckt, hvarje nytt framsteg af någon vigt, vare sig på vetenskapens, religionens eller samhällsläran område har haft att genomgå åtløjets skärseld, men se-

*) En djurisk förrättning och dess följder.

grande utgått ur profvet. Utan att befara någonting af det sätt, på hvilket frågan om mannens och kvinnans likställighet hittills bekämpats, tror sig förf:n tvertom af alla tidens tecken spåra närmandet af ett nytt och betydelsefullare skede i mensklighetens historia, då mannen och kvinnan, förenade af samfäldta intressen, skola utkämpa lifvets strid hand i hand,

Min hustru hade med en uppsyn af oöfvervinnelig misstro lyssnat till allt hvad jag hade att säga till den engelska skriftens försvar och skyndade nu att uppslå grefvinnan d'Istrias bok och genomgå det galleri af märkvärdiga och intagande kvinnobilder, som förf:n der uppställer, till hvilket dock Italiens kvinnor måhända fått skatta alltför rikligt på de germaniska damernas bekostnad*).

»Men de äro också förtjusande dessa italienskor,» inföll min hustru, »och det i trots af deras utomordentliga lärdom.»

»Hvarför icke hellre i följd deraf?» frågade jag litet skarpt, »hvarför ej framhålla dem just såsom bevis för påståendet att kunskap och kvinlighet ej äro tvenne oförenliga motsatser; att tvertom de lärdaste studier väl låta förena sig med en husmoders och makas pligter, såsom hos Laura Bassi — med ett industrielt yrke, såsom hos Martha Marchina — med den frommaste kvinlighet, såsom hos Olympia Morata—eller med den mest vidsträcktä välgörenhet såsom hos den mathematiska professorn i Bologna, Maria Agnesi.»

Min hustru smålog bifallande och erinrade sig tacksamt den glädje alla dessa personers lefnadshistoria skänkt henne, men tillade dock en förutsättning, att det husliga lifvets fordringar i Södern och i Norden måtte vara betydligt olika. — »Och dessutom,» fortfor hon efter ett litet uppehåll, »hvad uträttade väl dessa lärda damer, dessa fosterländska kvinnor för sitt folk? Kunde de, i trots af den fria utvecklingen af deras anlag och det villiga erkännandet af deras förtjenster, förhindra den sedliga och politiska förskämningen att sprida sitt gift inom samhällskroppen? Kunde de med ett enda år, en enda dag fördröja Italiens fall, med ett enda ögonblick påskynda dess pånyttfödelse? Eller hafva de lem-

*) Att den slaviska författarinnans vidlyftiga, men något triviala skildring af den franska kvinnan och hennes samhällsställning har blifvit alldeles förbigången, visar att våra båda författare ansett Legouvés och Bolins arbeten i detta afseende mera upplysande — något som vi gerna vilja medgifva, i det vi dock påpeka Dora d'Istrias karakteristik af utmärkta franska kvinnor såsom ganska intressant.

nat i sina landsmaninnors själ ett enda frö till andelig upp-
rättelse, som nu, sedan folket åter är fritt, kan lyfta dem i
jemnhöjd med nutidens qvinnor?»

Jag invände, att det skulle fordras en skarpare blick för
både det förflutnas och tillkommandes hemligheter än min,
för att besvara dessa frågor. »Och likväl,» fortfor jag, »kan
en uppmärksam läsare till och med i grefvinnan d'Istrias
bok skönja spår af den bevarande makt, det förädlande in-
flytande, som qvinnan utöfvar på folkens lif, om denna makt
också för en tid måste duka under för de upplösande och
förnedrande elementer, som bestrida den herraväldet. Vill
man tro förf:n skulle till och med Garibaldi's maka ej varit
alldeles utan sin tysta betydelse för Italiens befrielse, och
hvem vet om man ej innerst i den osynliga verkstaden för
det stora befrielse- och pånyttfödelsearbetet, hvilket ännu är
långt ifrån afslutadt, skulle kunna finna äfven qvinliga krafter
vara i rörelse. Men — i stället för gissningar — låtom oss
se hvad vår grefvinna tänker om den italienska qvinnans
närmaste framtid. Hon är fast öfvertygad att den friska vind,
som väckt det befriade Italien ur en dödslik dvala, icke hel-
ler skall förfela sin lifvande verkan på qvinnan. Hon vän-
tar att ett förbättradt skolväsende också skall komma qvin-
nan till godo, att folkets befrielse från det mörka prestväl-
dets ok också skall lösa *henne* ur okunnighetens och vidske-
pelsens fjettrar, att familjen, äktenskapet och uppfostran sko-
la undergå en helsosam omgestaltning, och att den nybildade
staten, då han tillerkänner sina medborgare den politiska
myndighet och det mått af medborgerlig frihet, hvilka tillkom-
ma sjelfansvariga människor, icke heller skall förgäta med-
borgarinnan, men ihågkomma att hon såsom maka och mo-
der är en af odlingens viktigaste bärare, samt att säkraste
mätaren af ett folks bildningsgrad är den samhällsställning
och den bildning dess qvinnor innehafva.»

Häremot fanns nu ingenting att invända å någondera
sidan och vi bortlade boken, i det vi öfverenskommo, att om
också Dora d'Istria intagit en underordnad plats bland de
författare, som utgjort Vår Lektor — om hon t. ex. synt oss
mindre fängslande än Legouvé, mindre djupgående än Bolin,
och mindre klart bevisande än Holzendorff och den onämnda
engelska förf:n, så hade hennes arbete dock erbjudit en be-
haglig omvexling — ett slags neutral mark mellan de stridiga

åsigterna, som varit oss väl behöflig för att hemta andan innan vi ånyo indragas i meningsstridernas hvirfvel.

»Återstår oss nu att taga i betraktande den sista af våra stridskämpar,» fortfor min hustru och öppnade ej utan en suck den unge finnens studier. »Men då vi redan förra gången antydde den allmänna karakteren af hans uppträdande, så kunna vi nu, med förbigående af alla detaljanalyser, gifva blott en kortfattad total-öfversigt af bokens art och syfte.»

»Med din tillåtelse,» inföll jag, »skola vi dock följa förfrån från hans utgångspunkt. Han inleder, som du mins, sina studier med en öfversigt af litteraturen om familjen och en intressant karakteristik af dess olika målsmän. Så t. ex. framställes *Riehl* såsom skildraren af familjens historiska utveckling och dess förhållande till plägsederna; *Paul Janet*, såsom den der företrädesvis framhållit dess sedliga betydelse; *Buisson*, hvilken betraktat henne från religionens synpunkt; *Barrau*, som i familjen hufvudsakligen sett verktyget för det kommande släktets uppfostran och slutligen *Legouvé*, hvilken skildrat qvinnans moraliska utveckling och dess betydelse för familjen, samt *Jules Simon*, som framställt konflikten mellan qvinnans pligter inom och utom hemmet. Han nämner vidare huru alla dessa skrifter uppstått ungefär samtidigt, för att, likasom genom en tyst öfverenskommelse, bilda en spetsgård kring familjens hotade helgedom, utan att dock öppet vända sig emot familjens vedersakare eller upptaga deras anfall till pröfning och vederläggning — en uppgift, hvilken den finske författaren deremot ålagt sig, i det han med sina studier vill komplettera sina föregångares arbeten och granska dem i bredd med deras motståndares. Sina första studier egnar han åt familjens vedersakare alltifrån Plato till Fourier.»

»Hvilket allt,» inföll min hustru hastigt, »lemnas åt en fintänkande och varsam föreläsare, att i korthet redogöra för — såvidt det inalles bör få en plats inom familjelektyrens område.»

»Derefter,» återtog jag småleende, »ger han en historisk öfversigt af läran om familjen, från det ögonblick då den genom Luther och reformationen inträdde i ett nytt skede och tills den genom Rousseau, Hippel och de senare tyska filosoferna erhöll sin slutliga prägel.»

»Dernäst,» inföll min hustru, »kommer skildringen af familjens uppgift och af qvinnans förhållande till den och till

samhället, samt beskrifningen på den anonyma skriften »*Ueber die bürgerliche Verbesserung der Weibern*», som innefattar nästan allt hvad nutidens författare haft att anföra i ämnet, och som också af Bolin betecknas såsom den afgörande vändpunkten i begreppet om såväl familjens som kvinnans betydelse.»

»Sedan förf:n,» fortfor jag, »derefter betraktat sitt ämne ur social synpunkt, kastar han en slutlig återblick på dess historiska utveckling, visar huru begreppet om familjen, kvinnan och äktenskapet småningom klarnat och renats, tills det slutligen genom de senare tyska filosoferna inleddes på den riktiga banan, hvarigenom äktenskapets enda giltiga grundval bevisas vara hjertats innerliga tillgifvenhet, hvilken åter icke låter tänka sig utan sedlig jemnlighet mellan båda parterna.

»Kärleken,» säger han, »är nemligen blott den ena faktorn i förbundet; pligten är den andra; och båda oskiljaktiga.»

»Ja! han har rätt,» inföll min hustru, i det hon ifrigt uppsökte några af de uttryck, med hvilka förf:n slutligen vunnit hennes hjerta. »Äfven den rikaste känsla vill vara tillämpad på ofta nog hårda pligter... Livet blir för hvar och en alldagligt och småaktigt, om han ej fått sigte på dess höga betydelse, hvilken just utgöres af pligternas helgd. Utan detta bemödande att bevara en innerligare samlefnad för hvardaglighetens rost försinar sjelfva känslan... Det är individernas sjelfverksamhet för ett samfäldt mål, som gör familjen till en sedlig lefnadsform.»

Jag framkastade en triumferande häntyding på den seger studiernas författare vunnit öfver den stränga domarinnan, men fördjupad i läsningen af några nya älsklingsstycken hade hon ingen tanke öfrigt för mig, förr än hon efter en stunds tystnad såg upp, räckte mig boken och bad:

»Gif oss nu i några få drag en åskådlig bild af det mål, hvartill förf:n kommit med sina studier och vi sjelfva med Vår Lektor.»

»Du menar,» sade jag litet tvekande, »att vi skulle söka i korthet sammanfatta Bolins åsigter rörande kvinnans och familjens ömsesidiga betydelse och bådads uppgift för samhället.»

»Ja visst! och i och med detsamma skola vi hafva samlat de spridda intrycken af Vår Lektor likasom i en brännpunkt, der de kunna sammanflyta till en någorlunda helgjuten bild —

en spegelbild, rättfärdigande det slumpvis valda motto, som jag vågade sätta i spetsen för vår lilla uppsats.»

»Välan,» återtog jag, »låtom oss då först med den finske förf:n erkänna, att det sedliga värde, som under tidernas lopp småningom tillerkänts qvinnan, har gått parallelt med den motsvarande utvidgningen af männens frihet; att i båda fallen den sedliga jemlikheten är ett kulturarbetets resultat. En flygtig blick är tillräcklig för att visa oss, att qvinnans hela värde under råare kulturillstånd reducerar sig till att tjena mannens passioner; — deraf månggifvet en nödvändig följd. I den mån man med stigande sjelfkänsla inser det sedliga vilkoret för förhållandet mellan könen, framgår ur denna seger öfver det sinnliga en motsvarande förändring i qvinnans ställning. Sålunda vinner qvinnan en makas och moders aktade anseende, dock med den inskränkning, att hon ännu gäller blott såsom ett underordnad medel till vinnande af familjens närmaste ändamål.

»Då hon vid ett senare framsteg i kulturen erkännes vara till själen mannen jemlik och kallad såsom han till frälsning, tillvitas hon af kyrkan att genom sitt kön vara syndens representant. För denna orättvisa gaf henne chevaleriet en lysande upprättelse. Med en sannare vördnad emottages dock qvinnan af den nyare tiden, hvilken, i stället för en välment, men tom hyllning, erbjuder henne tillfälle att handla, att verka, att vara människa. Helt naturligt är, att början härtill gjordes genom att återupprätta hennes värdighet i familjen, när mannen inträdde i den nya tiden förmedelst familjen, sedan denna genom reformationen blifvit upplyftad ur sin forna föraktade och beroende ställning. Men ännu länge ansågs qvinnan, med anledning af sin bestämmelse i familjen — alltså återigen för sitt köns skull — böra undvara åtskilligt, som satte mannen i stånd att deltaga i lifvet i dess helhet och der bryta sin egen bana, till dess slutligen också den sanningen börjat göra sig gällande, att det som utgör människoslägtets historiska arf icke kan vara ett monopol blott för den ena hälften deraf. Genomförandet af denna rättvisa har man kallat qvinnans frigörelse, hvilken sålunda, långt ifrån att vara ett godtyckligt påhitt, är ett naturligt och oundvikligt resultat af den verldshistoriska utvecklingen.

»Vill man med några få ord beteckna syftet af denna frigörelse, så lyder det: att gifva qvinnan ett fosterland. Först

då hon erhåller del i folkets allmänna bildning och eger utväg att förvärfva en genom arbete tryggad och genom frihet aktad ställning i samhället; först då har qvinnan medvetande af att lefva i och för sin nation.

»Hvartill detta medvetande skall tjena, derpå svarar allt det svek och förräderi, som, enligt häfdens varnande intyg, blifvit utöfvadt med tillhjälp af qvinnor, för hvilka fosterlandet var ett klanglöst ord bredvid en förförars smicker och skänker.

»Men, frågas det, skall ej genomförandet af qvinnans jemnlighet med mannen upphäfva familjen? Förf:n är af alldeles motsatt åsigt. Mannens och qvinnans sedliga jemnlighet är i hans tanke det viktigaste villkoret för familjens tillvaro, ty blott derigenom erhåller familjen den innerlighet, som utgör hennes egendomliga lifs innehåll; först då motsvarar hon sin uppgift att med den förenade ömheten och strängheten af en rätt kärlek utbilda det uppväxande släktet till värdiga medlemmar af samhället, och det är till denna uppgift, som författaren förlagt familjens hjertpunkt. Den innerlighet, som närmar till hvarandra hemmets medlemmar i den ömmaste sammanlefnad, urartar nemligen till en ensidig självviskhet, så snart modrens och makans inflytande är begränsadt inom huslighetens trånga område, så snart hon icke i samhället och det medborgerliga lifvet eger någon del. Deraf familjens isolerande från det allmänna lifvet och dess intressen — deraf dess trängsinnade arbete på egen fördel med förbi-seende af samhällets — deraf denna kamp på lif och död mellan enskildt och allmänt väl, som medfört så många olyckor. *Familjen borttvinar utan en ständig vaxelverkan mellan hennes eget och folkets lif.* Blott så länge familjen grundar sitt väsende på den ömsesidiga tillgifvenheten och den sedliga sjelfverksamhetens förenade krafter och icke under någon form tillåter sjelfviskheten att insmyga sig i dess helgedom, blott så länge lefver folket ett sannt meniskt lif.»

Härmed var nu bilden af våra författares grundåsigte och vår egen behållning af deras studier afslutad. Hvad som fattades bilden i klarhet, i värme och harmoni, måste, påstod min hustru, tillskrifvas den omständigheten, att det högsta och innersta momentet i qvinnans och familjens tillvaro —

troslifvet — blifvit af de resp. förfne dels blott ytligt vidrördt, dels helt och hållet förbigånget. Förgäfves hade vi sökt ersättning för denna brist hos åtskilliga andeliga författare, såsom Pressensé och Monod m. fl., hvilka behandlat ämnet från sin ståndpunkt ännu mera ensidigt än de verldsliga från sin.

»Först då,» menade jag, »när frågan om qvinnans och familjens uppgift blifvit betraktad i dess sammanhang med den kristliga verldsutvecklingen i öfrigt och framställer en rätt kristligt menisklig synpunkt, först då skall den få sin slutliga lösning. Och först då,» tillade jag med en halft förebrående blick på min hustru, »skola väl också vi bli rätt eniga i vår uppfattning deraf.»

»Eniga!» — här bäfvade den friska stämman och ögats stråle skymdes af en lätt dimma — »skulle vi då ej i grunden vara eniga? Skulle ej jag med den tyske filosofen, om hvilken Bolin talar, kunna erkänna, att *qvinnan har all rätt på sin sida, men att hon icke vill begagna sig deraf!* och skulle ej du med Legouvé kunna medgifva, att hvad vi böra gifva qvinnan är icke så mycket rättigheter att utöfva, som icke mer pligter att fullgöra?»

»Kanske — men tänk» — och här såg jag genom ögonens skälfvande tårespegel rätt in i det bäfvande modershjertats och den anande qvinnoandens hemlighetsfulla djup — »tänk — om sjelfva rätten innebure en pligt — om vi i grunden icke skulle kunna efterskänka en enda menisklig rättighet, utan att på samma gång åsidosätta en menisklig förpligtelse?»

Jag tystnade. Hon såg mig ofrånvändt in i ögonen, tills hennes blick mätt hela djupet af min och hennes tanke sammansmält med min tanke.

Men hvad hon svarade — och hur hon svarade — ack, käre läsare, det är nu och förblir en hemlighet mellan

Keiner och Inga.

XXII. ET FOLKELIVSBILLEDE FRA HAVKANTEN *).

Nede i Baaden var allerede hver Mand paa sin Plads, da Præsten kom til og satte sig i Bagrummet ved Roret.

*) Forts. från föregående häfte.

Stunden efter skjød den fra Land, og Farten gik lös. Der blev ikke talt om hvad der skulde gjøres, hver Mand sad taus og glögg *) paa sin Post og holdt Øje med Landkjendingen og de ujevne Bølgeströg. Det var en skarp Seilads, voldsom stundimellem, men endnu var det kun en Kamp med Faren, ikke med Döden. Den næste Stund kunde forudsees og beregnes. Aftenens sidste Time var alt forbi, da Baaden styredes ind mod den Strand, hvor Lægen boede. Og her tren da Præsten frem med den uafviselige Fordring. Selv havde han sat sit Liv paa den, det gav Myndighed og Vægt. Det varede heller ikke længe for Lægen satte sit ved Siden af, og för han med ængstlig Omhu blev nedpakket i Bagskuten af Baaden som en hellig Ting, og saa bar det ud over det skummende Havdyb igjen.

En kort Stund gik hen, da gled den sidste Landkjending væk i Sjödrev og Tykning, og Havets brede Vei, uden Maal og Grændser, laa for dem. Tung og fast, som en uigjennemtrængelig Hvælving stod Nattens Sky over, og som en rygende Snefan for hver Strömbaare **) imod dem. Men der sad Klögt og paa Baaden, og under den dygtige Styring skar den fremad, og den höjbuede Forstavn klövede Bølgerne som en Hellebard. Af og til slap Kjölen Sjöen, det var et Kneps af Dödens Finger! Da hvislede en Strömbaare hen over den, det gav Tyngsel, og Stunden efter var Ligevægten der igjen. Der hörtes ikke et Ord, undtagen det som raabtes Mand imellem, naar Seilet skulde sættes eller Baaden öses. Det var en forfærdelig Seilads, det var den, hvori Aandedraget er halvt, og Bevistheden sammentrængt til et eneste flammende Punkt. Thi vel er Havets Vej saa bred som nogen; men naar det heder Livsvove, da löber Baaden langs Gravens yderste Rand, som paa en Knivsod.

Og der sad nu disse otte Mænd i Baaden — uden Skräk; thi Döden skrækker ikke, naar den er saa nær. Den som ser Döden lige ind i det blege Aasyn, ser straks, at der er en Magt over den. I Frastand er den et Spögelse, som Haabet udstyrer med alle Livets Skræmsler — Ansigt til Ansigt er den Guds Dom. Men uagtet disse Mænd havde fælles Maal og Vilje, var der dog ingen af dem, som i denne Nat

*) Skarpsynt.

**) Bölja.

ikke stod alene med Gud ligeoverfor Øjeblikkets Afgjøre-
relse.

Otte Mænd havde lagt ud i den stormfulde Vinternat, otte Liv var sat i Vove for at frelse et eneste, og det af saa ringe Værd som en ubeskyttet Kvindes — det gav Eftertanke! thi hver af dem havde sin Slægt at værne om. Men hin Kvindes Nød var et Kald til Menneskeheden, var Naturens fuldgyldige Krav til Menneskeandens Værk, det var Sagen. Ingen havde præket dette for disse seks Mænd, som sad der og freidigt tog Kampen op med Döden efter hver Styrtning, men de vidste det fra Naturgrunden aligevel, og det var det, som havde drevet dem ud fra Fred og Lunhed i et trygt Hjem og med Höjtiden lige for Dören. Men det vistes ogsaa paa dem, at de vidste, hvad de gjorde, og det skulde de vide — det skal alle vide i en afgjørende Stund.

Men derfor var der heller ingen af dem, som tvivlede om at Gud var med — og saa var han jo med! Ingen af dem tvivlede om, at Lykken var med — og saa var den jo med!

Derfor, da det første svage Dagbrud hvidnede Skyen over dem, da stak en liden Landkjending frem forud:

En Nat med Skræk og Fare

Sank ned i Tidens Flod —

Guds Lys, det morgenklare,

Gik frem, hvor Natten stod!

Og der var styret ret — gennem Sjødrev og Mörke, uden Kjending og ofte uden Skjön — hvem var det da, som havde styret?...

En Time efter strög Baaden ind i den Vik, hvor Enken boede, og Præsten med Lægen skyndte sig did, hvor Hjælpen og Trösten kom som et Bud fra Herren.

Paa Præstegaarden var der ikke megen Ro over Folket denne Nat. Men da Morgenen gryede, rejste sig en liden Fortröstning i de bekymrede Sind; og efterhaanden, som Dagen skred frem, var det ligesom ingen kunde tro andet, end at det dog maatte være gaaet godt i den mörke Nat, siden nu alting var sa lyst og greit. Da blev der talt om Ananias. Ingen havde set ham, sely ikke Gullau, som dog havde siddet oppe hele Natten og holdt Lyset brændende i Kjøk-

kenet. Men omsider kom en Gut, som kunde berette det, at Ananias sad ude paa en af Snehougene, og at han ikke havde været i Seng den Nat.

Men dette rejste ingen Medfølelse hos nogen. Havde han slig Samvittighed, at han ikke kunde binde den med Søvnen, da var det rimeligt, at den drog ham med sig ud over, som en Hund i en Lænke, og da var Storm og Nattekulde ham vel undt. Men eftersom nu Dagen gik og Skumringen sank ned over Egnen igjen med Snekv og Tykning, da rejste Bekymringen sig paany. Og uagtet Lysene vare tændte og Julebordet stelt til med alt det, som godt og fristende var, saa kom og gik Folket dog hver med sin Tanke og sin Uro, og der blev intet Samhold imellem dem.

Da for Gjetergutten stupende ind over Dörtrinnet med det Raab, at nu kom Baaden sættende lige mod Sundet. Alle slap med en Gang Taget i hvad de havde for sig og for ud over, Gjenter og Gutter om hinanden; thi hver vilde se og kjende selv.

Jo, det var Præsten!

Og efter det gik da ikke lang Tid hen, för Præsten var i Hus og för Skydsen sad godt og vel bænkedede mellem Præstegaardsfolket omkring det dækkede Julebord. Og da det for denne Gang var bestemt, at de skulde blive Natten over hvor de var, for næste Dag at følge med til Kirken, saa var der Ro over dem og en vis Frejdighed til at tage det let, som nu var stridt.

Endnu havde ingen rört hverken Mad eller Drikke, uagtet det stod for dem i rigeligt Maal. Men det var en gammel og en hellig Skik, at Præsten skulde give Indvielse til Maaltidet paa Julekveld; thi da först var Højtiden sat. Derfor faldt der og af og til et lidet Løje i Smaapratet, ligesom i Stormen, hvori der blev lyttet.

Endelig hörtes tunge Trin ned over Trappen, og i samme Stund tren Præsten ind af Dören. Alle rejste sig og hilsende paa ham, men Præsten gav dem kun en flygtig Hilsen tilbage, hans Blik søgte Rummet rundt. Var Ananias der endnu?

Jo, han var der. Han sad der borte i Krogen sin, som et sammenviklet Trold.

Da flammede Højtidsfølelsen op i Præstens Sind. Guds Aand rörtc ved hans Tanke og Bekymringen slap i samme

Stund sit knugende Tag omkring hans Hjerte. Faren var stridt, Pligtens hellige Kald var fulgt... Dödens Braad var knust. Helvede, hvor var din Seier?

Begejstringens hvide Skin lyste hen over hans Pande, og han mödte Guttens halsky Øje med et Blik saa stort og frejdigt, at der blev ikke mere Mon*) i ham, der han sad i feyg Vrangvillighed, end i en udblæst Hummerklo. Saa vendte Præsten sig til Folket med sin Julehilsen:

Det mörkner i Sky og det tykner paa Hav,
Der gaber omkring dig en slugende Grav.

Du kan ikke finde dig Maal eller Sted,
Du kan ikke spørge, thi Ingen det ved.

Du kan ikke öjne den Klippegrund,
Som knuser din Baad i den næste Stund.

Men kan Du i Skrækkens iskolde Favn
Blot raabe til Gud med din Frelzers Navn,

Da klarer det op, som et Morgengry
En Stjerne gaar frem over Nattens Sky.

Da lysner det henad den mörke Sti,
Og frejdigt Du styrer din Grav forbi.

Thi Stjernen, som tindrer af Mulmet frem
Er Julestjernen fra Bethlehem.

Og sidder Du feyg med din Synd og Sorg,
Og tog du hver evige Glæde paa Borg,

Det mörkner saavist i en hurtig Stund,
Og utryg Du staar paa den löse Grund.

Men löft da dit Øje, lad Synet gaa
Saa langt, som din higende Sjæl kan naa.

*) Värde.

Se ret mod Himlen, tag Kjendingen fast, —
Hold Stunden fangen — giv Længselen Hast.

Se til Du kan gribe et Naadens Vink,
Af tusind Straaler et eneste Blink,

Hvor Julestjernen med evige Glands
Staar over Alhimlenes Stjernekrands.

Men Du, som har set fra din Nattevagt
Hint Lys over Barnet i Krybben lagt,

Du kjender hin Lygte i Farens Stund,
Som glimrer til Øjet fra Sjælens Grund.

Du skuer hint Blus over Festens Hal
Med jublende Gjæster i tusind Tal.

O kom da, slaa Følge, kom Sjæl med Sjæl,
För Tvivlen dig træder med List paa Hæl,

Kom med os, kom med til det Julebord!
Der skifte vi Glæden med Haand og Ord.

Der synge vi Sange, der böje vi Knæ,
Der slutte vi Kreds om det Juletræ.

Der flette vi Sjælene sammen i Krands
Om Julestjernen med evige Glands!

Og dermed greb Præsten Juleskjænken og klinkede med hver især. Og alle trængte sig sammen om ham med udrakt Arm; thi ingen vilde vide sig glemt af Præsten i denne Stund.

Da hörtes der et graadkvalt Suk bagved dem. Alle vendte sig og saa didhen — det var Ananias. Han havde ligesom i et eneste Aandedrag sluppet Taget i sig selv, og var bristet i Graad. Men da han saa op, og alle saa paa ham, da for han ud af Døren, og nær havde han taget hele Karmen med sig i Farten.

»Følg efter ham og se hvad han tager sig til,» bød Præsten.

Der blev saa gjort, og en Stund gik hen i uhyggelig Forventning. Da kom det Bud tilbage, at Gutten var lagt ud i Færingsbaaden, og alt hvad der blev raabt efter ham hjalp til intet; han gav ikke Svar. Nu var der det Spørgsmaal »om to Mand skulde gaa i Baaden og sætte efter ham; thi det var jo ikke greit at være ude alene paa denne Tiden.»

»Det faar blive hans Sag,» svarede Præsten; »han skjønner sig paa Havet ligesaa godt som nogen af os. Og ingen er alene, hvor Gud er med.»

Dermed blev det, og Præsten gik til sit Værelse; men ikke saa snart var hans Dør lukket i, før Julebukken blev sluppet løs, mange underlige Sprang og Fagter gjorde den, før den blev træt — da sluktes Lysene lidt for lidt; tilslut brændte der kun et eneste, det var der, hvor Præsten sad ved sit Højtidsstudium.

Stundimellem for en enkelt Vindflage ned ifra Højderne og peb hen over Havet; saa fulgte dybe Pusterum, hvori intet hörtes uden det langsomme hæsende Sug af Bølgerne indunder Fjeldene. Da kom det for Præsten, som han maatte rejse sig og se ud i Natten efter Gutten; thi han kjendte Faren af disse pludselige Vindkast, der kom paa Snigmordervis. Men han tog sig hurtig i det. Hvad kunde han vel faa Øje paa i denne Stund? Og selv om Gutten kom hans Syn saa nær, at han kunde vinke ham til sig, vilde han det da? Burde han det da? Nej. Satte Gutten Livet til derude i den snefulde Vinternat i Uvilje og Trods, da fik det blive en Sag mellem Gud og ham.

Den Haandsrækning han magtede at give ham, var frembudt saa tidt og saa længe, at det tilslut ikke endsedes mere end om en vissen Gren var bleven henslængt over hans Vej, han sparkede den fra sig, og gik did han vilde alligevel. Han havde været streng i Fordringen, som Ven hurtig med Hjælpen og Forsoningen — thi vel forstod han, att Gutten med alle sine Fejl var en fuldbaaren Natur med stærke Evner, som Samfundet ingen Brug havde for til et almindeligt Hverdagsstræv. Han var en Björn i en Hundelænke; havde den været skjör, da havde den været sönderrevet for længe siden, men den var af Jern og derfor hylede han og sled i den. Ak! var

der maaske en tredje Vej, hvorpaa Gutten kunde mødes, da kjendte han den ikke!

Og nu var det just saa, at der var en slig Tredjevej; men det var rigtignok en Omvej.

Gutten trængte Ros baade for det han gjorde, og det han ikke gjorde. Det var der Ingen, som forstod. Hans Far havde været ligesaa skrydende som Sønnen, hans Mor var død før længe siden. Saa var der intet Hjerte, som gav ham det Kjærtegn han trængte saa forunderligt til, og deri var alle uden Skyld; thi naar Ananias satte i at rose sig selv over al Maade, saa hidsede han alle omkring sig til Modstand. Havde bare en eneste lagt et Ord til, da var det saa vist, at han selv havde draget det ifra. Havde en løftet ham til Skyen, da havde han skammet sig selv ned i Jorden. Men dette Forhold stillede ham paa en Vis alene i Livet. Han fik ingen Sidemand, det vil sige som han selv godkjendte, og deri laa det; thi uagtet en Sidemand vistnok er slem at komme tilrette med, fordi han egentlig er Sammenligningens Holdepunkt og Moral, saa er det dog det sideordnede, som skal bringe Harmoni. Men en Sidemand taalte Ananias ikke. Han haaned sig væk fra Overmanden, han betalte sig væk fra Undermanden, og han skrød sig væk fra Sidemanden. Nu sad han der ude paa Havet og drev om for Strøm og Bølger i en usel Færingsbaad, og var han ikke stor, saa var han idetmindste alene — men den Slags Ensomhed hugede ham just ikke. Det Umaalte stod omkring ham, og der var ikke et Punkt han kunde løfte sig op til. Han var saa at sige i de store Magters Vold, og det fölte han til Sönderknuselse. Havde han i denne Stund havt en Vilje, til Ondt eller Godt, han havde havt en Magt til Jevnförelse med Magt; men nu var det med hans Sind, som med Skottungen og Skjellen. Vinden blæste fra to Kanter, og derfor blev der Uklarhed og Raak i Midten.

Men liden fölte han sig, det var vist, skjönt denne Lidenhed ikke var ham til noget egentlig Sjølegagn; thi den sad endnu i hans Sind som en Torn, der værker og samler ondt Blod om sig. Han havde draget Aarerne ind og sad med Ansigtet böjet ned over begge Hænder, mens Baaden skjöd hid og did for Strömmens Lune. Da kom en Vind-

flagge farende hen over og rev Huen af hans ludende Hoved. Ananias vendte sig og saa efter den. Men just der, hvor den forsvandt i Tykningen, som et sort Punkt, skimrede et lidet Lysglimt frem — Hvad var det? En Stjerne? Nei, det var et Lys! — Gutten rejste paa sig og saa did... Det var et Lys! — Hver der var Lys var der Liv! Og dermed svang Haabet sin hvide Fane over ham. »Saa var han nu laget til Liv, dengang og!»

Saa tog han kjækt Aarerne fat og roede paa. Og mens han sukkede sin Tak til Gud, satte han sig allerede i Tankerne til Højboards paa Torpen med Øl og Mad foran sig, og et Par gabende Tjenstegjenter omkring sig, som stod stive af Forbauselse over det Mirakel Gud havde gjort denne Nat, for at ikke en slig Gut som Ananias skulde fare ud af Verden paa saa sørgelig en Vis.

Men da kom det ham saa underlig kjendt for!... Den Fjeldknuden der? Hin Odde?... Det var jo Præstegaardsodden!... Lyset der borte var ikke noget andet end det, der brændte i Præstens Stue... »Nej, för skulde det bære lige i Döden, for han tog Land paa den Maaden!» Og dermed vendte han Baaden og roede udover igjen, smaabbrummende med sig selv, og endnu en Gang stridende tappert for Stor-karlen paa Torpen.

Men heldigvis sad han ikke paa Torpen baaret op af en bred Bänkeryg, han sad paa et Par usle Fjæle*) midt i Nat og Mörke, slængt hid og did af det slugende Bölgedrag. Derfor varede det heller ikke længe for Lidenheden kom igjen, og denne Gang i lidt större Mon.

Hvad var han, naar det kom til Stykket? Lidt Ben — og lidt Kjöd — og et Par Draaber Blod, det var hele Storheden! Nej, det var da ikke et Aaretag værd! Det kunde bære did det vilde for ham!»

Da rev i det samme en liden Vindbaare den ene Aare ud af hans Haand. Gutten skvat**) op og saa efter den. Men den dansede let hen over Bölgerne som fulgte den för förste Gang i Frihedslyst sin egen Bane. I næste Stund var den ude af Syne.

Gutten sad stille og overvældet, og saa frem for sig —

*) Bräda.

**) Spratt.

han var raadløs baade med sig selv og med Vorherre. Da kom en liden Vindbaare igjen og gav et Nap i den anden Aare. Men pludselig vaagnede han op, det var Livet! Nej. Der holdt han fast.

Og han sumlede heller ikke Tiden bort. Den sidste Styrke han havde gav han til. Men en Aare mod Strømmen, hvor bar det hen? Naar han styrede til en Side, skjød Baaden til en anden. Da kunde han ikke mere, og stönende i Afkræftelsen sank han sammen.

Han kunde ikke bjerge Livet, det skjønnede han. Hvert Lem var som en tung Sten af Kulde og Trøthed, og han havde hverken spist eller sovet et helt Dögn rundt. »Vorherre i Himlen fik gjöre med ham som han vilde!... Ak! mere Mon*) havde der nok vært i at byde Livet frem hin Kvelden, da Leif laa der og stred for det... Jesus hjælpe ham til Naade og Salighed!...»

Og dermed brast han i en voldsom Graad — men denne Gang græd han sig Frelsen til. Der var endelig kommet saa stærkt et Tryk paa ham, at han kom tilbunds i Bedrøvelsen og mödtes med det rigtige Menneske — og det ved altid hvad der skal gjøres i en raadløs Stund.

Og Baaden stelte med sig selv, mens Strømmen styrede. Da löftede Gutten Ansigtet og saa om sig med de graadtunge Øjne... »Var ikke der en liden Stjerne igjen? Eller kanske det var et Lys?... Jo, det var et Lys!»

Da fór han op med en Gang, og saa hen mod et Sted, hvor Landet stak frem... »Var ikke dette Præstegaardsodden? Var der Troldskab i dette?» — Der gik en Stund hen, hvori han ikke vidste at samle sig paa noget. Da lyste der pludselig et Glimt hen over Sjælen; en Tanke slog ham: »Ja slig skulde det være!»

Og dermed greb han Aaren og roede paa med fuld Evne; thi nu vilde Strømmen og han det samme, derfor bar det frem, og længe varede det ikke för Baaden landede ved Præstegaardsbryggen.

Det undrede sletikke Præsten, at en Dör blev lukket op og i med et forsigtigt Tag; thi det var jo Julenat. Men da han hörte et Menneske med Skoene afdragne komme op over Trappen og standse udenfor hans Dör, da rejste

*) Fördel.

han sig og aabnede den for at se. Men han veg langt tilbage paa Gulvet, da han saa Gutten.

»Hvad vil Du mig?» spurgte han endelig.

»Jeg vil bekjende for Præsten,» svarede Gutten og brast i Graad.

»Hvad har Du at bekjende for mig?» spurgte Præsten igjen.

»Fik jeg bare sige det paa den rette Maaden,» sukkede Gutten.

»Prøv paa, Ananias — der er ikke en Syndebyrde saa tung, at Du ikke kan kaste den fra dig i Jesu Navn.»

»Ja, nu har jeg gaaet her Aaret rundt og draget mig frem i Vrangvillighed og Trods,» utbrød Gutten og tog sig kjækt sammen. »Mestetiden var det hverken for godt eller ondt — jeg var nu kommet ind i det. Det begyndte hin Kvelden, da jeg kom hid efter Leifs Død for at tale med Præsten.

»Jeg var ikke glad i mig selv, det var vist; men værre blev det, da Præsten la Ordet til, og jeg fik det rette Skjøn paa hvad jeg havde gjort. Havde jeg faaet beholde Feigheden for mig selv, saa havde det gaaet som det kunde, men jeg holdt ikke det ud, at der var et andet Menneske til, som vidste, hvor liden jeg var... Hvergang jeg sa et godt Ord om mig selv, da var det ligesom Præsten stod bag og sa: »Det er Løgn Du siger»... Saa kom hin Dagen borte paa Kirkebakken... Præsten krævede mig... Godt, jeg havde Uret — lige til sidste Bloddraaben i mig, for jeg var ikke tænkt at betale Gjælden, og det skjønnede Præsten nok. Jeg vilde lade som Ingenting... men saa stod Gjenten der, som jeg havde Hug til, og hun vendte mig Ryggen... da blev jeg gal af Sinne. Jeg svor paa jeg vilde hævne mig paa Præsten, derfor kom jeg hid... Jeg vilde fange Præsten i noget, som ikke var ret... noget jeg kunde bare udover Bygden, som en ond Sladder... Jeg kunde nok altid ha løjet noget isammen, men der er ingen ret Mon i Løgneren, jeg var ond nok til at skjønne saameget, at det monner mere det, som er sandt, naar det drages frem med et ondt Sinne.»

»Gud forlade dig, Ananias!» udbrød Præsten og veg tilbage for ham.

»Ja, Gud forlade mig! det siger jeg og. Men jeg tror

han vil det. Det kan ikke være andre end ham, som har retledet mig denne Natten, eller og var det gaaet did, hvor Sinnet drog mig — for jeg var strid til det sidste. Men da kom det ligesom kastet over mig, at jeg skulde hid og be- kjende. Og da blev jeg saa glad, at jeg aldrig har været saa glad för i mit Liv. Nu har jeg sagt alt. Gud ske Lov!

»Det var det vakre Lyset der, som drog mig, det blev nok Julestjernen min det, som Præsten talte om i Kveld. For det er vel ikke slig, at den staa fast oppe i Skyen ligesom de andre Stjerner; den skinner vel frem, saa her, saa der, som en kan faa Øie paa den... Ja, var det nu saa, at Præsten vilde tilgive, saa fik kanske alting blive godt enda?»

»Det falder mig saa let, Ananias, jeg har tilgivet dig för Du bad derom.»

»Saa Gud signe Jer, Far, og Tak til! Nu drager jeg med Fred.»

»Vil Du ikke blive og tage med til Kirken?» spurgte Præsten forundret.

»Nei, Præsten faar ikke bli sint, jeg havde tænkt mig indom til Holmene, for at tage Gamlingen med hjem over, og det fik helst ske mens Sol er oppe.»

»Leifs Far?» spurgte Præsten.

»Ja.»

»Og Du vil beholde ham hos dig?»

»Jeg var saa tænkt.»

»Det dages over dig, Ananias!» udbrød Præsten lettet. »Nu kommer den rette Landkjending frem!... Rejs med Gud! der venter dig saavist en glad Jul paa Torpen, og et godt Aar vil følge.»

Gutten vilde sige noget, men han fandt hverken Lyd eller Ord — saa gav de hinanden Haanden, og han gik.

Da Ananias kom ned i Kjøkkenet, hvor han havde sat Stövlerne efter sig, for at ingen skulde höre ham komme eller gaa, blev han uhyggelig overrasket ved at se Folk oppe og Ilden brænde paa Gruen. Men da han tren nærmere til, og Gullaus milde Ansigt keg rød frem af Vedkrogen, da blev han lettet, og han gav hende et venligt Nik. Thi saameget havde han dog lagt Mærke til hende, at han skjønnede, hun var med ham.

»Er det dig, som spøger her med Ilden Julenat?» spurgte han.

Ja, det var da hende.

»Jeg synes det var bedre, Du gik og la dig,» brummede han godslig*), mens han trak Stövlerne paa.

»Jeg tænkte, Du havde godt af lidt varm Drikke, jeg,» hviskede hun.

»Tænkte Du det?»

»Ja.»

»Er det for min Skyld Du holder oppe?» spurgte han og stillede sig op ved Gruen lige for hende.

»Det var nok det,» svarede hun og vovede sig til at smile ham lige op i det store Ansigt.

»Du har slige gode Øine,» sa Gutten og kunde ikke se sig mæt paa Gjenten; thi hun stod der foran Flammen, og hendes Ansigt skinnede som en Morgensol.

»Jeg god!» stammede Gjenten, »nej, det er nok dig, som er god.»

»Ha ha ha!» lo Gutten. »Ja, da er nok Odderen god med ti Hagl i Bringen!... Men det er nu snildt af dig, at Du har god Tro... Det er svært saa vakker Du er, Gjente! Øinene dine skinner ligesom et Glan i Skyen.»

»Nej, siger Du det!» udbrød hun glad og slog Øjnene klart op mod ham. Men hun mödte et Blik, som tog hende fangen med Sjæl og Hug i samme Stund, da sænkede hun Øielaagene, og hun vovede ikke at løfte dem mere.

»Hvad er det nu Du hedder?» spurgte Gutten lidt efter.

»Gullau,» hviskede hun.

»Gullau, naa... En fik nok tage fint paa dig,» föjede han til en liden Stund efter, idet han med Bagen af sin Haand strög ned over Gjentens Kind.

»Ja ja! nu faar jeg gaa,» afbrød han sig selv og vendte sig med det samme fra hende. Henne i Dören gav han hende endnu et Farvel og et lidet Nik, saa gik han.

Men udenfor standsede han og keg ind igjennem Ruden. Gullau stod foran Ilden med foldede Hænder — det saa ud ligesom hun bad for ham! — Saa gik han hen til Hus-hjørnet og keg ud over Havtykningen, og her stod han stille igjen med en Betænkning. »Han var ikke ræd for nogen Ting i denne Stund, men den Gjenten, som stod der foran Gruen

*) Vänligt.

og bad for ham!... Det var da heller ikke værd at tage det saa stridt, han kom nu hen paa Dagen til Holmene ligevel — og han skulde nok stille det bra for Gamlingen...»

Og efter denne lille Overvejelse af Lyst og Pligt, fik Ananias det saavidt til at passe sammen, at han vendte om igjen og tren ind i Kjøkkenet paany.

»Du skal ikke bli ræd, Gjente,» hviskede han, da Gullau kvap op idet han aabnede Døren. »Jeg tænkte det, at jeg kanske havde det bedre her ligevel... Jeg vil lægge mig paa Bænken her... kanske blir Du hvor Du er, Du?... Der er nu ikke langt fra Morgen...»

Ja hun gjorde nok det, hun!

Saa strakte Gutten sig hen over Bænken paa den Maade, at han beholdt Gjenten lige for sig.

»Var Du kanske ræd for, jeg skulde bli paa Sjøen ikveld?» spurgte han lidt efter.

»Jeg var saa ræd!»

»Du er en bra Gjente,» brummede han, og saa lagde han sig til igjen, og der fulgte et Par tunge Aandedrag.

»Er Du kanske ræd for at komme til Torpen?» spurgte han og rejste Hovedet, ligesom efter en Drøm, og saa hen paa hende.

»Jeg?» spurgte hun. »Nej, jeg er nok ikke ræd... Vil bare Du ha mig.»

»Om jeg vil ha dig?» smaalo Gutten og sank sammen paa Bænken igjen. Men denne Gang fulgte Aandedragene tungt og længe efter hinanden, og Gullau tænkte: nu sover han! Saa sukkede hun lettet; thi det var ikke frit, at hun var lidt ræd. Da for han pludselig op af Søvnen og stirrede paa hende, det var ligesom han ikke rigtig vidste hvor han var.

»Naa det er dig!» brummede han. »Gudskelov!... Jeg vil sige dig det, Gullau, at jeg liker dig saa godt... jeg har ikke havt sliig Hug til nogen Gjente för dig...»

Gullau holdt sig fast i Gruen og saa ind i Flammen, og en Stund efter sov Ananias som en Sten.

Saa vaagede hun Natten ud, friskende paa Luen og lyttende til de tunge Aandedrag. Og her i den fredmilde Stilhed flettede hendes Hjerter sin Krands om Julestjernen.

Först kom den lykkelige Stund, da Gutten löftede hende op til sig og bar hende gennem Sjöen paa sin Arm — det blev en stor duftfager rød Blomme, som stod överst. Saa kom der lidet Gran Smaakrattel som laa ud over hist og her, men samlet og bunden i Krands saa det godt ud ligevel. Et godt Stykke inde paa kom en stor Grankvist — det var hint Udbrud: »Du er liden, men Du er kvik og vakker er Du og!» Den fyldte vidunderligt, og lagde sig pyntende og dækkende hen over Smaastraaene. Men tilslut kom hele Indsamlingen i denne lykkelige Julenat: Tiritung og Blaaveis *), Engblommer og Præstekraver hobede sig op om Fingrene paa hende. Og da den nu var ferdig, var det ligesom Gullau tænkte at hun stod Side om Side med Gutten midt inde i den, og at den lukkede sig fast sammen om et helt langt lykkeligt Liv.

Og Gullau tænkte ret; thi den Knude, som bandt den, var slynget sammen af den første Ære og den første Kjærlighed; det giver Held.

Om Morgenen tidlig sad Ananias bred og glad foran Bordenden med en Skaal dampende Kaffe foran sig og Gullau smilende som en Sol ved Siden. Da kom lidt for lidt de andre Tjenere ind i Kjökkenet, og der begyndte ligesom at gaa et Lys op for dem ved dette Syn. Men Ananias vilde ikke nærmere ind paa dette, derfor reiste han sig og gik, og i Dören gav han Gullau et Vink at komme efter.

Saa gik han foran, og hun fulgte ham bagom Hushjörnet; men her sank hun skjælvende ind til Væggen, hun magtede ikke et Skridt videre, og saadan som Gutten stod der foran hende og ikke sagde et Ord, men blev uafbrudt ved at betragte hende, saa det næsten ud som om han havde naglet hende fast til Væggen med sit Syn, og som om han derfra tog hende Stykke for Stykke ind i sig.

Da kom Præsten gaaende hen over Vejen, og seende sig om fik han Øje paa Gutten.

»Hvad!» udbröd, han »Jeg mente Du var draget afsted for længe siden?»

»Nej,» smaalo Gutten og lettede paa Skuldrene.

»Nej, jeg ser det,» föjde Præsten til, »Hvad er det Du vil med Gjenten der? Kanske vil Du ha hende med dig

*) Namn på blommor.

straks, siden Du tager Gamlingen til dig? Jeg hører jo, hun vil tage Tjeneste hos dig til Vaaren.»

»Nej, det var nu vel bedst der blev lyst ifra Præstestolen først,» sa Ananias og saa paa Gjenten, som stod der synkefærdig og vovede ikke at se til nogen Kant.

»Jasaa!» udbrød Præsten overrasket.

»Ja, det vil da sige... dersom ikke Gjenten har noget imod det,» föjede Gutten til med et lidet Smil.

»Saa Du har ikke Ordet for det endnu!» lo Præsten.

»Aa,» brummede Gutten og löftede Ansigtet mod Sky. Han tænkte som saa: at det var laak *) Gut det, som ikke kunde læse saapas i et Kvindeasyn, at han vidste Svaret för han forlangte Ordet for det. Og han fik heller intet Ord. Det eneste Gullau magtede, det var, at trække sig lidet Gran ud ifra Væggen — og saa nejede hun sig for ham.

»Hör, Ananias!» bad Præsten idet han drog ham til en Side med sig. »Jeg har et Ord at sige dig, og nu kan vi jo tale sammen som Venner: Du ved, at Du har Hovmodsdjævelen i dig — naar nu den Gjente der nejer sig for dig som for et helligt Ord, hvor bærer det saa hen med Jer begge To?»

»Nej, jeg tror ikke Præsten skal være ræd for det,» svarede Gutten kjækt. »Jeg har aldrig kjendt mig saa glad, som naar den Gjenten siger mig et godt Ord, og naar hun roser mig, da blir jeg saa liden, at jeg blir helt ræd for mig selv... Og saa er der endnu det, at det er ligesom jeg ser Julestjernen, naar hun slaar de vakre Øinene sine op lige mod mig... men kanske er det en Synd at tænke slig?...»

»Nej, Ananias,» sagde Præsten, »er det paa den Maade Du har det, da er det ingen Synd:

Guds Lys brænder evigt i Sjælens Grund,
Har din helligste Længsel Du föjet,
Da flammer det op i en lykkelig Stund
Og kaster sit Skin gennem Øiet.

Har du givet et Hjerte for det Hjerte Du fik,
Som hun gav dig saa glad og gjerne,

*) Dålig.

Da mödes du forvist i det kjærlige Blik
Med et Glimt af din Julestjerne.

Magdalene Thoresen.

XXIII. PARISER-BREF *).

Paris den 17:de September 1867.

Min dyra Esselde!

Du förvånar dig öfver vårt billiga lefnadssätt och undrar hur man bär sig åt för att göra en pariservistelse med så ringa kostnad. Ack! min vän — konsten är lätt lärd och uttryckes bäst i vårt gamla, kloka ordspråk: »rätta munnen efter matsäcken». Med en fastställd summa att förfoga öfver och en viss färdighet i den ädla räknekonsten, samt goda rådgifvare på stället, förslösar man ej många timmar med att uppgöra en förnuftig lefnadsordning. Dyrbara nöjen hafva vi aldrig sökt; till expositionslokalen och parken öppnade oss våra utställare-biljetter tillträde; muséer och andra förevisningsställen äro fria för afgift. Åkning kostar ej heller mycket. För 25 centimer kan man fara med omnibus genom hela Paris, blott man tager reda på den så kallade »correspondencen». Noga räknadt, kommer resan fram och åter, samt vistelsen i Paris under 30 dagar, ej att kosta oss mer än 300 rdr rmt, häri dock ej inberäknadt toilettuppköpen, hvilka vi försigtigtvis uppskjutit till sista veckan. För att gifva dig ett begrepp om huru vi gå till väga för att roa oss på billigt vis, vill jag beskrifva för dig en utfärd till S:t Cloud.

De tre sista veckorna i September firas S:t Clouds fest med stor maskerad i parken, teaterföreställningar i fria luften, karuseller, m. m. På aftnarne springa de stora vattnen och bassinerna upplysas med präktiga fyrverkerier. Denna grannlåt ville vi se, och redan tidigt söndagsmorgonen gick jag ut för att taga reda på de omnibusar, som gå till S:t Cloud. Mina bemödanden voro dock den gången fruktlösa, och vi hade nästan uppgifvit hoppet, då Joséphine kom till oss, likasom sänd från höjden. Vi gäfvo henne del af våra bekymmer.

»Är det ej annat,» sade hon, »så låt mig hjälpa er. Tag

*) Forts. från första häftet sid. 65.

på er hatt och kappa och jag skaffar inom några minuter en omnibus.»

Nästa ögonblick voro vi färdiga, sprungo ned för den höga Trocadereautrappan och kommo alldeles lagom — för att se S:t Clouds omnibus sätta i gång. Men Joséphine tappade ej modet. Lätt som en fogel flög hon efter, viftande med näsduken. Vagnen stannade. *En* plats fanns ännu derinne.

»Min herre,» sade Joséphine till en blusman, hvilken satt ytterst i vagnen, »skulle ni ej vilja stiga upp på taket och lemna plats åt dessa damer, som ämna sig till S:t Cloud?»

»Si, certainement! mademoiselle.»

Och förtrollad af hennes vackra ögon hoppade han ur och lemnade oss rum. Vi stego in, tackande Joséphine med en åtbörd; vagnen rullade bort och den täcka sömmerskan försvann för våra blickar. Innan kort voro vi i fullt samtal med våra kamrater i vagnen, bland hvilka en vördnadsvärd gammal arbetare isynnerhet ådrog sig vår uppmärksamhet. Efter några inledande ord om expositionen, främlingarne i Paris m. m., frågade han om vi voro från *Normandie*. Då vi besvarat denna fråga med nej, tillade han:

»Ursäkta min nyfikenhet, men ert utseende och er brytning läto mig förmoda, att ni var från den norra delen af Frankrike. Är ni från Belgien?»

»Nej, min herre; vi äro från Sverige.»

»Jaså, från Schweiz. Ja, ja, de bryta också der på målet.»

Jag afstod från hoppet att förklara för honom, till hvilket land vi hörde, och det var ej heller af nöden för samtalets gång. Det utgör alltid för mig ett stort nöje att här tala vid folk af alla klasser. Ingenstädes tror jag att höflighet verkar mera, och blott man gör en fråga, samt lyssnar med intresse, får man veta allt hvad man vill. Det säges visserligen att fransmännen icke mena något med sin artighet, att den blott är såsom en yttre fernissa; men om än detta vore sannt — hvad kommer det en resande vid, som lefver blott af stundens njutning och som, likt biet, dricker sötma ur hvarje blomkalk, för att i sitt inre omarbета densamma till den honung, hvilken sedan skall försötma lifvet? Huru angenämt, om vår arbetarebefolkning hade denna yttre polityr, i stället för den råhet, som afskräcker, och som omöjliggen kan vara det rätta uttrycket för ärlighet, öppenhet och rättframhet — egenskaper, af hvilka vi städse berömma oss.

Men jag återvänder till min berättelse. Snart uppnådde vi vår bestämmelseort. Öfverst på en höjd låg kyrkan och vid dess fötter utbredde sig terrassformigt den lilla vackra staden, speglade sig i den klara, lugna *Seinen*, som här är ganska bred. Klockorna ringde, processioner af prester tågade genom gatorna, hvilka voro öfverfyllda af folk. Vi lemnade dock staden och vände oss till den präktiga parken, der de lifligaste uppträden framställde sig för våra blickar. Längs alléerna voro på ömse sidor uppsatta marknadsstånd, kring hvilka tusentals människor hvimlade. Folkmassan stod tät som en mur omkring oss. Ett ögonblick grep mig den vilda idéen att begagna min stora resväska som bräckjern, men i detsamma satte sig hopen i rörelse och arm i arm började vi nu vår marknadsfärd. Min kamrat var utom sig af förtjusning. Framför hvarje bod stannade hon, frågande på allt, men, trogna vår sparsamhetsprincip, köpte vi ingenting annat än pepparkakor och chocolad. De små bodarne öfverflödade eljest på konfekt, glasvaror och leksaker af alla slag, piskor, pipor och låtar på alla möjliga tonarter, och öfverallt såg man lyckohjul, hvilka för 5 centimer sattes i gång och utdelade åt Fortunans gunstlingar dess håfvor i form af karameller. Alsnånga gyllene stänger, innehållande *nonnetter* *), nedhänge från alla kanter, och deremellan framlyste de grannaste förgyllda vaxljus, sirade med Maria-bilder, hvilka högtidligt sågo ned på den böljande folkmassan, hvars tilltagande sorl dock alltid öfverröstades af klockorna, som manade folket att offra till helgonets ära.

Efter att en hel timme ha vandrat omkring i marknaden begåfvo vi oss till en annan del af parken, der rutschbanor, karuseller och teatrar, samt s. k. *tirs* **) befunno sig. Till teatern vände vi oss först. Der gafs »Jeanne d'Arc» samt »Napoleon på S:t Helena». Sedan aktörerna först utställt sina egna personer till gratis-åskådning, utfördes halfva skådespelet utanför teaterhuset, men just i det mest spännande ögonblicket afbröts den dramatiska handlingen af utropet: »För 20 centimer får man komma in och höra slutet!» Jeanne d'Arc (en groflemmad karl med röd kjol och hjälm af guld-papper) drog sig derpå med en storståtlig helsning in i teater-

*) Ett slags små runda pepparkakor.

**) Skjutbanor.

huset, medan de öfriga spelande dröjde, bedjande, vinkande och gestikulerande, till dess ett halftjog åskådare eller mer låtit narra sig att följa med. Efter en qvart var nöjet slut. Hela skaran rusade då ut, hojtande och skrikande, samt bjudande på en ny märkvärdig pjes, hvarpå samma oväsande ånyo började.

Rutschbanorna lockade äfven mycket folk, ehuru nöjet tydligen var af en uppskakande art. Roligast af allt var likväl barnkarusellen. Signalen ljöd. Ett dussin små, förtjusande barn upplyftes af sina bonner på hästryggarne; tåget sattes i gång, musiken stämde upp, barnen klatschade på trähästarne med sina små piskor, och glädjen stod högt i tak... så mycket högre, som taket var den fria, klarblå sommarhimlen!

Då vi tröttnat vid folkhvimlet gingo vi att uppsöka en lugn plats bland träden, der vi kunde slå oss till ro. Hungriga voro vi äfven, men att bekosta oss middag på något af de dyra värdshusen kunde ej komma i fråga, och vi gingo just och öfvertänkte något billigare sätt att tillfredsställa magens fordringar, då vi i en bod fingo sigte på, — gissa hvad!... nybakade, doftande, svenska ugnspannakakor! Med en plötslig rörelse grep jag, till bagarens obeskrifliga förvåning, den som låg mig närmast, och innan mannen hunnit framföra ett ord var den redan till hälften försvunnen. Troligen ansåg han dock början god, ty han gjorde inga invändningar och jag kan försäkra dig, att han också fick allt skäl att rosa marknaden.

Klockan 6 sprungo de stora vattnen, ett skådespel, som isynnerhet roade min kamrat. Vid sju-tiden skulle vi bege oss hem, något som dock var lättare sagdt än gjordt. På jernvägen var ej att tänka, ej heller på ångbåtarne, ty hela stranden var uppfylld med tusentals väntande passagerare. Återstod omnibusarne. Men äfven här var ondt om plats och priset dessutom stegradt till tolf gånger det vanliga. Slutligen lyckades vi dock uppfånga en hederlig omnibuskusk, som nöjde sig med tredubbel förhöjning, och fördes af honom lyckligt och väl till närheten af vårt hem, der vi snart besannade det gamla påståendet: »efter en dag måttligen njuten, hjertligen sluten, sofver man roligt och vaknar man säll.»

Paris den 20 September 1867.

Under ett af våra ströftåg i expositionsparken märkte

vi en dag, att en mängd folk samlat sig utanför ett litet hus, och närmade oss för att taga reda på hvad som förevisades derinne. Detta var dock icke lätt, emedan ingången var fullpackad med människor. Jag drog mig litet tillbaka för att kunna andas friare och för att taga husets yttre i betraktande. Fönstren, hvilka voro öppna, lågo temligen nära marken, och från den utanför stående bänken kunde man måhända titta in. I detsamma närmade sig en zuav, drifven af samma vetgirighet som vi, hoppade upp på bänken och klef ögonblickligen in genom fönstret. Ett utrop af beundran undföll mig. Zuaven vände sig om, räckte mig handen, och inom ett ögonblick stodo vi båda vid hans sida midt inne i rummet. En gråhårig herre kom oss med största artighet till mötes, bjöd oss sitta och sade förbindligt:»

»Ni tyckes vara särdeles intresserad för vår skola; kanske är ni sjelf lärarinna?»

Utan att rätt begripa, hvad som föregick, gaf jag ögonblickligt ett jakande svar, samt tillade, att jag gerna ville se prof på hans lärometod.

Under tiden hade jag hunnit kasta blickarne ikring mig och funnit, att rummet i sjelfva verket måste vara en skola *en miniature*. På sex till sju bänkar suttö några halfvuxna barn med taflor i händerna. Framför en stor svart väggtafla stod en vacker flicka med ett sorgset ansigtsuttryck. Jag förstod snart att hon var döfstum och att hon uppskref på taflan de ord, som hennes kamrater tecknade till henne. Andamålet med denna improviserade skola var att visa huru döfstumma barn, enligt en nyligen uppfunnen metod, undervisas tillsammans med talande.

Då vi efter förevisningens slut lemnade skolan, denna gången tagande vägen genom dörren, funno vi på dörrposten ett tryckt anslag, innehållande namnen på alla skolans direktörer och direktriser. Främst stod ett namn, som tilldrog sig hela min uppmärksamhet:

Madame Pape-Carpentier. Rue des Ursulins N° 10.

Hvar hade jag sett detta namn förr? Jag sökte i mitt minne och kom då plötsligen ihåg, att jag sett det i »Tidskrift för hemmet»^{*)}. Hvad hon utträttat, var mig dock omöjligt att i en hast erinra mig, men att det var något

^{*)} Se 5:te årgången sid. 114.

berömvärdt, derom var jag säker, ty annars hade hon ej fått plats i vår kära Tidskrift. Jag vände om igen, gick rakt fram till läraren och frågade om Madame Carpentier vore i Paris.

»Ja, Madame, hon är alltid i sin *école d'asile*, och med anledning af det pågående läraremötet ger hon om onsdag kl. 8 f. m. en föreläsning i Sorbonne.»

»Får hvem som helst bevista detta möte?»

Min fråga besvarades vänligt jakande och följande onsdagsmorgon stod jag med två andra svenska lärarinnor utanför Sorbonnes portar. Huru ofta hade jag ej i tankarne varit här, lyssnande med den öfriga lärjungekretsen till de ypperliga föreläsningarna i matematik och fysik! Huru länge hade det ej utgjort min käraste ungdomsdröm att en gång få tillfredsställa mitt begär efter vetande just inom dessa åt vetenskapen helgade murar! Uppfylld af dylika tankar inträdde jag i föreläsningssalen, der redan en mängd herrar och damer voro församlade. Man gaf oss plats på första bänken; klockan var blott half åtta; jag hade sålunda god tid till betraktelser. Salen var stor och af vackra proportioner. Bänkarne höjde sig amfiteatraliskt den ena öfver den andra. Midt emot talarstolen på ena långväggen syntes Napoleonernas byster i tvenne nischer. Intrycket af det hela var just hvad jag tänkt mig. Min ande hade i drömmen varit här så många gånger förut, att den lätt igenkände allt och helsade verkligheten med ett vemodigt småleende. Snart var jag också med lif och själ inne i denna verklighet, frågande och svarande till höger och venster. Märkande vår vetgirighet, gaf oss en ung man några efterlängtade upplysningar om ändamålet med mötet, i det han berättade att alla folkskolelärare i riket blifvit kallade till Paris för att bese expositionen, att den talrika lärarecorpsen blifvit indelad i grupper, att hvarje grupp uppehöll sig 14 dagar i Paris, att regeringen bekostade de manliga lärarne fri boning i »la Cité», att de samlades hvarje morgon kl. 8 i Sorbonne för att åhöra föreläsningar angående undervisningen, samt att de hvarje dag besökte expositionen under ledning af en ordförande, hvilken visade dem allt anmärkningsvärdt, hvar efter de äfven under samma ledning besökte muséerna och andra samlingar. Berättaren var för sin del, sade han, mycket lycklig öfver att ha fått komma till Paris, icke så

mycket för att se expositionen, som ej mer för att råka så många medbröder, af hvilka han visste sig hafva mycket att lära, och af hvilka han blifvit uppmuntrad i det svåra och ansträngande, men välsignelserika uppfostringskallet. Mannen intresserade oss och snart uppstod ett lifligt samtal, hvori äfven några lärarinnor deltog. Hvad var det som sålunda i samfäldta intressen förenade personer, hvilka råkades första och enda gången i lifvet? Var det blotta likheten i lefnadskall, eller var det måhända det ömsesidiga medvetandet att vara utkorade till redskap för utbredningen af de idéer, som föra menskligheten framåt på dess bana? Jag vet icke — men hvad jag vet är, att jag i ett nu hade redogjort för vår nationalitet, vår sysselsättning, våra åsichter om lärarekallet m. m., och mot dessa meddelanden bytt mig till en hel mängd värdefulla upplysningar om franska skolförhållanden. En stor glädje var det att höra, huru väl lärarinnorna kände till innehållet af vår Ornässtuga.

»Ah! I ären svenskor,» sade en fransyska med godt utseende; »jag vet att svenskarne äro en liten, men bildad nation, som gör allt för att sprida kunskap till massan af folket. Dessa damer,» sade hon, vänd till några väninnor, »äro svenska lärarinnor, hvilka hitkommit för att studera expositionen, och nu vilja höra Madame Pape.»

Helsningar och småleenden följde härpå.

»Hvem är Madame Pape egentligen?» frågade jag min granne.

»Hon är förestånderska för en berömd *salle d'asile* och inspektris öfver alla sådana i Paris.»

»Hon är väl då ett mycket utmärkt fruntimmer?»

»Om tio minuter kan ni döma derom. Jag känner henne ej mycket och beklagar att jag ej förr vetat af det tillbud hon gjort alla lärarinnor, hvilka för expositionen besöka Paris: att nemligen för tre francs om dagen få fri boning och föda hos henne. Men tyst! Här kommer hon.»

En dame af medelstorlek, enkelt men smakfullt klädd, inträdde nu, helsade på några bekanta och tog plats på talarestolen. Innan hon började tala öfversåg hon med en lugn blick den till trängsel uppfyllda salen. Närmast framför henne sutto lärarinnorna, längre bort lärarne; på sidorna åtskilliga honoratiores. Ett ögonblick vände hon hufvudet så, att våra ögon möttes. Jag hade då godt tillfälle att be-

trakta henne. Vid första anblicken fann man hennes personlighet föga intagande. Hon var snarare ful än vacker, mera gammal än ung, och uttrycket røjde ingenting öfver det alldagliga. Men då hon började tala förstod man genast, att man hade framför sig en högst ovanlig qvinna. Det lugna och klara föredraget, värdigheten i hennes hållning, den takt och finhet, som røjde sig i hela hennes uppträdande, framkallade hos åhörarne en ständigt växande beundran. Snart ljödo från alla håll bravorop och handklappingar; talarinnan tystnade för ett ögonblick, synbarligen beredd på denna hyllning, och återtog derefter gången af sitt tal, såsom om ingenting händt.

Man hörde på hennes sätt att föredraga, att hon visste sig kunna fångsla åhörarne; ibland, då församlingen var tyst, pauserade hon själf, och hennes lugna blick tycktes fråga: Nåväl, hvarför applauderen I ej? All behagsjuka, allt effekt-sökeri tycktes bannlyst från hennes personlighet. Hon gjorde knappast en enda åtbörd; ordet och saken voro allt. Man tyckte sig se att talarinnan i hvarje ögonblick bemödade sig att i sitt uppträdande inlägga så mycken qvinnlig återhållsamhet som möjligt, af fruktan att någon eljest skulle kunnat tänka med Paulus: »Qvinnan tige i församlingen.»

Föredraget rörde *les salles d'asiles* (motsvarande ungefärligen våra småbarnsskolor och barnkrubbor) och gick ut på att visa nödvändigheten af sådana inrättningar. »Modren,» sade talarinnan bland annat, »är af naturen danad till barnets vårdarinna; hon är först dess Försyn, sedan dess föresyn. Likasom Försynen anordnar allting så, att det län-der till människans sanna bästa, så förser ock modren barnet med allt hvad det behöfver. Men då modren, kallad af högre pligter*), ej kan vara sitt barns Försyn, måste en fristad finnas, der detsamma undfår hvad modren ej kan gifva. Denna fristad finner barnet i en *salle d'asile*. En väl inrättad sådan bör nemligen innehålla allt, som barnet behöfver till hjertats och förståndets utveckling, på samma gång som den, genom en god föreståndarinna, tillförsäkrar det en moderlig omsorg. Viljen I se, mina herrar, huru undervisningen går till, så är jag sinnad att gifva er en proflektion, och har för detta ändamål medfört en del af den un-

*) I Frankrike gör sig det åskådningssätt allmänt gällande, att *makans* pligter äro heligare än *modrens*.

dervisningsmateriel vi använda. Här sen I den första leksak, den lille gossen använder, sedan han lemnat modrens armar och lärt att röra sina lemmar i frihet: pappas käpp! Den är hans häst; på den rider han omkring och tror sig redan vara en af skapelsens herrar. Men tanken växer snart. Det går ej fort nog. Ute på gatan smälla kuskarne på hästarne med sina långa piskor och de flyga. »En piska, en piska!» Uppfylles nu den lilles begäran, så får käppen snart umgälla den inneboende trögheten; efter käppen någon annan kanske, och snart blir piskan i den lille tyrannens händer ett verktyg att uppegga hans grymhet och tillfredsställa hans hämndbegär. Mina herrar! gifven edra barn icke någon piska! bättre vore, att aldrig låta dem leka, än att genom leken lära dem att blifva tyranner. Om någon skänker till asilets leksaksförråd en piska, så se här gåfvans öde!»

Med dessa ord fattade hon piskan med båda händerna, sönderbröt den med häftighet och kastade bitarne bakom sig.

En storm af bifallsrop och handklappningar följde.

»Hvad hafva vi der?» fortfor Madame Pape med klar stämma, sedan sorlet tystnat; »en trähäst! på den skall den lille färdas hela världen omkring; jag menar *hans* verd—rummet. Framåt, framåt! måste han alltid, och småningom får han se de olika fortskaffningsmedlen—båten—ångbåten—diligensen—jernvägen—omnibusen—den eleganta kaleschen, i hvilken den förnäma damen visar sig i Bois de Boulogne.»

Under dessa ord framtog talarinnan det ena efter det andra af de olika fortskaffningsredskapen och uppställde dem på katedern.

»För min del,» fortfor hon, »beundrar jag det snille som uppfunnit ångbåten och jernvägen; jag beundrar också denna vackra kalesch, såsom frukten af våra arbetares konstskicklighet. Men det fortskaffningsmedel, som åtminstone i Paris erbjuder mig största nöje, är omnibusen. Och hvarför? frågar ni. Helt enkelt emedan det är ett nöje, som jag kan dela med flertalet af mina medmenniskor.»

Ny bifallsstorm.

»Sedan vi nu betraktat nutidens alla konstiga fortskaffningsredskap, så låtom oss också kasta en blick på det äldsta, hvilket tillika är det enklaste, det säkraste och bästa, just emedan Vår Herre gjort det sjelf och skänkt det åt *alla*,»—

och härmed upptog hon ur sitt outtömliga förråd ett par apostlahästar, d. v. s. ett par fötter och ben, samt ställde dem på bordet. Derpå följde en humoristisk jämförelse mellan de utställda föremålen, slutande med en uppmaning till oss alla att i vår beundran för människosnillet alster icke förgäta den tacksamhet vi äro skyldiga Försynen.

I det hela var föredraget alltigenom förträffligt, väl öfvertänkt, klart och värtaligt. En liten förebräelse vill jag dock göra talarinnan derför att hon oupphörligt tilltalade församlingen med ordet »Messieurs», då likväl minst 50 fruntimmer voro närvarande. Man kunde kanske häraf sluta att Frankrikes qvinnor ännu icke insupit en rätt aktning för sitt eget kön — ännu icke lärt sig inse, att de höja sig sjelfva, på samma gång de höja hvarandra. De tro sig lysa bäst när de stå ensamma på höjden och vakta sig derför att draga andra med sig upp i ljuset*). Men det måste dock vara ensligt deruppe på lifvets höjder, och mången gång torde väl äran af att vara förnämst bittert kännas och ångras.

Efter talets slut trängdes alla åhörare kring madame Pape och jag bland dem. Lifvad af hennes föredrag och varm för vår gemensamma sak tackade jag henne med några hjertliga ord för det nöje hon skänkt mig, sade henne att jag var lärarinna samt att jag till mitt aflägsna hemland skulle medföra ett oförgätligt minne från denna morgon i Sorbonne.

»Är ni lärarinna,» svarade hon, »inser ni så mycket bättre sanningen af mina ord.»

Orden ljödo kalla och afmätta och dämpade min lifvade stämning. Men snart uppträdde en ung talare. Det var en professor i Sorbonne. Han hade framför sig en karta öfver expositionen och redogjorde för undervisningsmaterielen. Hvarje land hade sin egen färg. På ett ställe lyste en blå och gul strimma.

Talaren började med England och öfvergick derpå till Schweiz. »Från detta land,» sade han, »hafva vi med förun-

*) Utan att vilja bestrida att det kan ligga någon sanning till grund för detta påstående, vilja vi dock erinra, att madame Pape-Carpentier hufvudsakligen egnat sitt lif just åt att draga sina medsystrar upp till sig och in i sin vackra verksamhet för det uppväxande släktet. Hennes salle d'asile är nemligen en normal-skola, i första rummet afsedd att bilda lärarinnor.

dran iakttagit att ingenting i undervisningsväg blifvit oss tillsändt. Vi veta det oaktadt, att det schweiziska folkskoleväsendet är utmärkt, och ehuru vi måste beklaga att schweizarne ej ansett löna mödan att låta oss lära något af dem, skall dock ej denna uraktlåtenhet hindra oss att bedja dem vara hjertligt välkomna till våra möten, likasom jag högtidligen förklarar, att vi ärna besöka deras. (Handklappningar.)

Sedan han derpå genomgått Tyskland fortsatte han norr-ut. »Här komma vi till ett litet land,» — pekande på den blå-gula strimman — »la Suède et la Norvège; ett land som i politiskt hänseende ej har stor betydighet, men hvårs folk städse utmärkt sig bland dem som gå i spetsen för folkupplysningens och frihetens sak. Detta folk har skickat oss utmärkta prof på sin undervisningsmateriel och det är en glädje att se huru väl det uppfattat den tanke, som ligger till grund för den stora expositionen. Heder och ära åt detta lilla folk!»

Mera hörde jag ej af talet. Mitt ansigtsuttryck måtte ha förrådt mig, ty från alla håll nickade och smålog man emot oss.

»Dessa damer äro svenskor!» ljöd det från mun till mun medan ännu talet pågick, och en fransyska hviskade till mig: »Huru roligt, att I just voren här i dag!»

Jag satt tyst och uppfylld af tankar på det dyra fosterlandet, hvars öden i detta ögonblick framstodo för mitt inre öga med en sällsam klarhet. Jag såg det, kämpande mot inre och yttre fiender, uppstiga till höjden af politisk storhet; jag såg det svindla, vackla och slutligen falla ned från den onaturliga höjden, men, stort ännu i fallet, samla sin andliga kraft och långsamt men säkert intaga sin plats bland fanbärarne för stora och ädla idéer. »Dyra moder Svea!» tänkte jag; »gerna må det sägas, att du betyder föga i politiskt hänseende, då du erkännes vara en stormakt på andens område. Allas frihet, allas rätt, allas höjande i andligt hänseende! — så länge detta är din lösen, och så länge denna igenkännes och upprepas af alla dina barn, så länge häfdar du ock din gamla ära, och vi skola med stolthet höra oss nämnas dina barn.»

Med lågande kinder och klappande hjerta lemnade jag Sorbonne, för att följande dag återkomma och höra ännu några glödande föredrag. Den, som endast lyssnat till våra

lugna talare hemma, kan icke göra sig föreställning om en sydländnings föredrag. Orden strömma från hans läppar med en ilande fart, hvilken man aldrig skulle kunna följa med, om man ej vore rent af magnetiserad af föredragets eld, af talarens blick, hållning och åtbörder. Går ordet förloradt förstår man ögat, minspelet, framställningens glöd. Man spänner hvarje nerv, man anstränger till det yttersta hvarje sinne för att kunna följa talarens tankegång i dess fina, ofta blixtnabba vändningar. Så länge föredraget fortgår märker man ej, huru hufvudet värker, huru ögonen likasom vilja tränga ur sina gropar, huru hvarje nerv darrar af rörelse och ansträngning — men då det är slut, sjunker man tillbaka maktlös och urstånd att på en lång stund bilda en enda redig tanke. Jag vet dock ej om alla skulle erfarit ett så mäktigt intryck af dessa föredrag som jag. De ämnen som afhandlades stodo alla i det närmaste samband med mitt lifs uppgift, anslogo alla min själs ömtåligaste strängar; kanske var jag därför mer än andra känslig för inflytandet af den vältalighet hvarmed de framställdes. Säkert är, att jag aldrig i mitt lif varit så hänförd från mig sjelf, så helt försjunken i andras tankar, som under dessa oförgätliga stunder.

Men kära, dyra Esselde! alltför långt är redan detta bref. Jag kan icke heller nu samla mig nog för att gifva dig en totalbild — ett slutintryck af min vistelse här. Muntligen skall det kanske gå lättare, och jag slutar därför mina pariserbref, dessa barn af stundens flyktiga intryck, med en hjertlig önskan, att du ej måtte funnit dem — alltför barnsliga. Din egen

Gerda.

XXIV. MILLEFOLIEBLOMMAN.

(*Blomstrens diaconissa.*)

Den smärta växt jag sjunga lyster
 Bär enkel drägt,
 En ljusgrå, mild, barmhertig syster
 Af Floras släkt.

Hon bugar sig i morgonvinden,
 Så from i håg.
 Och ofta öfver bleka kinden
 En rodnad låg.

Hon föddes blott att lindra smärta,
 Hon är ej skön,
 »Blott läkekraft, ej färger bjerta!»
 Var blommans bön.

I hvita hufvan blyg den lilla
 Vid vägen står,
 Och balsam ger hon tyst och stilla
 Åt djupa sår.

T. K.

XXV. TIL ISLAND *).

(Paa Borgarvirke 15:de Juli 1867.)

Skjønne Land, med Dine høie Bjerger,
 Jetteslotte, som i Skyen staae,
 Ak, som Puslinger og Dverger
 Synes Alt mig, hvad forhen jeg saae;

Skjønne Land, med Fossens hule Brusen,
 Elvens frygtelige Hvirvelsang,
 Som en let melodisk Susen
 Er mod *den* selv Vesterhavets Klang;

Skjønne Land, med Dine dybe Dale,
 Som et Blomsterteppes hviler paa,
 Fosterland, hvor kan jeg tale
 Om den Herlighed, jeg i Dig saae!

*) Efter Sagnet Finboge Ramles Fæstning, hvorfra han allene forsvarede sig mod en heel Skare, der var udsendt for at gribe ham, ved at nedkaste Klippestykker. Levningerne af det gamle Kastel på Klippen Borgarvirke regnes for Islands mærkværdigste Oldtidslevning.

Stemmen svigter, Ordets Klang henveires,
 Mens paa *Borgarvirke* her jeg staaer,
 Kun i Bön og Andagt feires
 Glæden, som saa høit i Hjertet slaaer;

Glæden, som sig bygge vil en Kirke
 Her paa Oldtids vilde Monument
 Og fra Aandens *Borgarvirke*
 Faae sin Fakkell over Island tændt.

Benedicte.

XXVI. NÄSSLAN *).

Bland rosor, liljor och jasminer hade nässlan fått sin plats eller snarare förstulet stuckit upp. Hon växte likväl grön och frodig och visste ej, att hon i något skiljde sig ifrån de andra. Af solens ljus hade hon sin del; luftens svalka, regnets friskhet, daggens dugg kommo henne till godo — hon var glad och lycklig.

Liljans knoppar blefvo blommor, rosorna myste rodande fram genom det gröna sammetslucklet, jasminerna strödde sitt doft allt mera frikostigt ut i lunden. Detta väckte de förbigåendes uppmärksamhet och drog dem närmare; de stannade beundrande framför liljan, de prisade med hänryckning den bländande rosen, de kunde ej nog beundra jasminen; ingen såg på nässlan, som dock ej trott att hennes fina blommor och mörka blad hade någon vank. Hon begrep ej hvad hon gjort alla människor emot, att ingen enda ville skänka henne den ringaste uppmärksamhet. Stundom tyckte hon, att på henne fästades ej blott likgiltiga, utan äfven missbilligande blickar. Men hennes samvete var så rent, att hon ej kunde tro på möjligheten af hvad hon såg.

Hon började slutligen att ransaka sig sjelf; hon jemförde sig med rosen och tänkte: De ha rätt, som beundra henne; hon är ju så underbart schön! Och liljan — hvad är jag mot henne? Jasminen — icke doftar jag såsom hon! Den arma nässlan kände bittert, att hon ej var sådan som de andra.

*) Insändt.

»Gör som jag,» sade tåteln, »ingen beundrar mig, men jag beundrar dem som äro vackra och doftande, och deraf har jag roligt!» Och så bugade han sig för rosen, som der- vid log med ett glänsande leende. Men nässlan aktade ej på tåteln, som hvarken var skön eller doftande.

Kom der en yngling i lunden, en mycket vacker och stolt. Han bröt dristigt den höga liljan, — han plockade alla jasminerna — han sträckte ut handen till rosorna. Nu blir det min tur, tänkte nässlan. O! huru ljuft att plockas af honom, och dock ryser jag. — Men hon hade kunnat vara helt lugn; turen kom ej till henne — hon blef ej plockad, ensam fick hon stanna; han gaf henne icke en blick, för honom fanns hon ej till i verlden.

Hon fick dock se huru ynglingen fästade blommorna i sin baret, hvilken han sedan kastade på det lockiga hufvudet. De lyckliga! tänkte nässlan, nu slippa de ut ur den qvafva lunden, ut i Guds stora, fria verld; burna af den sköne ynglingen skola de göra sitt triumftåg genom verlden. O, jag arma, obemärkta, som måste stanna här!

Ynglingen försvann, blommorna med honom. Nässlan satt nu ensam, stum och sörjande qvar på sin gamla, goda, inhägnade, men nu så djupt föraktade plats. Det led mot qvällen, då hördes dånande steg i lunden. Den sköne ynglingens väg gick åter derigenom.

Nässlan blickade skyggt upp till baretten, till den höga plats, der de daggriska blommorna fått sitt hederssäte. Ack, huru förskräcktes hon ej öfver hvad hon nu såg! Brutna, vissnade, torkade af sol och vind hängde de förr så sköna blommorna vid baretten, som ynglingen aftog, för att torka sin glödande panna. Blommorna föllo vissnade till marken; han märkte det ej; nässlan skälfde af fasa. O, de sköna blommorna! tänkte hon. Ynglingen ville i förbigående plocka ett ax, som vaggade sitt drömmande hufvud i nässlans närhet; då samlade nässlan all sin kraft, all sin förmåga, allt hvad i henne fanns af hämnd och bitterhet mot honom, som också nu försmådde henne, och ynglingens hand brändes af hennes blad.

Sårad ilade han bort. Vål att du går, vål att jag får vara i ro! tänkte nässlan och såg halft vemodigt, halft afundsjukt ännu på de vissnade blommorna.

Det blef natt, månen sken öfver lunden och sände en

stråle att betrakta de vissnade blommorna. Då såg nässlan, der hon satt, huru rosens blad rördes, huru liljan halföppnade sin slutna kalk, huru jasminen blickade upp. Lätta blomsterandar sväfvade fram ur blommornas kalkar — fina elfvor, som glädtigt togo hvarandra vid handen och leende höjde sig öfver sina jordiska, nu vissnade omhöljem — det var en uppståndelsens högtid i lunden.

»Ljufva andar, lemnen mig ej här!» bad nässlan, då hon såg, huru dessa luftiga väsenden i lätta kretsande rörelser begynte höja sig öfver jorden.

De sträckte sina fina händer mot henne, det susade i nässlans blad. Då suckade det i lunden: »O ve! Nässlan har blifvit giftig!» En vindfläkt hördes, ett moln gick öfver månens blida anlete, och nässlan stod åter ensam och sörjande. Hon står der ännu. Gud hjelpe henne!

Elisa.

XXVII. BONDEFREDERNA *).

Historiskt utkast.

Såsom bekant lågo fordom de trenne nordiska folken, ehuru till skaplynne, seder och språk närbeslägtade, ofta i fejd med hvarandra.

Det misslyckade försöket att förena de trenne rikena genom den s. k. Kalmarunionen ökade endast sönderingen och lade grunden till ett nationalhat, som först i våra dagar lemnat rum för ett uppvaknadt medvetande af stamförvandtskap och broderskap.

De som hade mest att lida af det nästan ständiga krigstillståndet rikena emellan voro naturligtvis gränsorternas innevånare. Dessa lefde ock i allmänhet tillsammans som goda grannar, och för att i någon mån lindra krigets olyckor ingingo de s. k. bondefred, i det de öfverenskommo att, under den pågående striden emellan de respektive konungarne, för sin del lefva i fred, vänskap och god grannsämja, samt efter bästa förmåga hjälpa och bistå hvarandra. Från slutet af 1400-talet, då striden om upprätthållandet af föreningen mellan rikena var som hetast, afslötos dylika fördrag allt oftare.

*) Insändt.

På denna tid, då Sverige under sina riksföreståndare kämpade för att frigöra sig från de dansk-norska konungarne af Oldenburgska huset, och då Skåne, Halland och Blekinge hörde till Danmark samt Bohuslän till Norge, hade det vestra och södra Sverige en ofantlig gränssträcka att försvara. Öfverallt stötte det till det dansk-norska området. Öfverallt hotades gränsbefolkningen af de fiendtliga härarnes öfvervåld. Men öfverallt på hela denna långa sträcka bildades också fredsförbund mellan menigheterna på ömse sidor om gränsen. Så afslutades »bondefreder» mellan Viken (Bohuslän) på norska sidan och Dalsland på den svenska; mellan Halland och Skåne på danska sidan och Vestergötland på den svenska; mellan Skåne och Blekinge på danska sidan och Småland på den svenska.

Af fruktan för de maktegande ingingo bönderna stundom dessa förbindelser i hemlighet. Ett exempel härpå ger följande skrifvelse:

»Alle, som bygga och bo i Halland, till alle dannemän, som bygga och bo i Vestergötland: Vänskap och broderskap! tillförene sänd, med vår Herre Jesus Kristus och herr Sankt Knut. Käre dannemän! mån I veta att vi skrifve eder lönligen till, för den skull att vi töras icke uppenbart, och bede vi eder gerna, för Guds skull, att I vill göra väl och skrifva oss till hvad edermening är, om uppbåd kommer, om I antingen viljen sitta i ro eller örliga på oss, hvilket vi icke begära. Sitten stilla! vi skola aldrig stå efter edert värsta, och skola vi ändteligen ut, så bör enhvar förståndig hindra sina, att de icke oftare skola uppbåda den stackars allmogen... Men töras vi intet säga härom. Härmed befalla vi eder Gud och Sankt Knut. Skrifvet i Skåne dagen efter Sankte Lucedag.»

En af de märkvärdigaste bondefreder afslöts under svenske riksföreståndaren Svante Stures strid med danske konungen Hans.

Den 9 Augusti 1510 samlades nemligen på Hjortsberga landsting i Albo härad i Småland (vester om Wexiö) svenska bönder från Wärends fem härader, Norra och Södra Möre härader, Sunnebo och Westbo härader, — alla i Småland, — samt danska bönder från Blekinges fyra härader, Göinge härader i norra Skåne, jemte sändebud från andra skånska härader.

Bönderna från dessa landsändar, utmärkta för manligt

sinne och tapperhet samt mycken kärlek för fäderneärfda seder och bruk, samlade sig beväpnade och rådplägade om hvad som var att göra i dessa onda tider, då kriget åter rasade mellan nordens folk.

De kommo till det beslutet att hålla god fred sinsemellan och uppsatte i flere punkter en öfverenskommelse, som skulle oryggligen hållas.

Hvarje landskap skulle fortfara att skatta till det rikets styresman, under hvilket det af ålder hört. Härigenom ville bönderna fritaga sitt förbund från att anses för ett uppror. Men om den ene landsherren ville infalla i den andres rike, skulle man å ömse sidor varna hvarandra och aldrig följa sin herre längre än till gränsen. Hvar och en skulle fritt få färdas från ett landskap till ett annat, samt köpa och sälja. Om illasinnade personer under krigstid som röfvare ströfvade omkring skulle man hindra och straffa sådant ofog och hålla ett vaksamt öga på lösdrivvare samt i hvar socken tillsätta en rotmästare, som egde att tillse att hvar man hade sina vapen i ordning till upprätthållande af den allmänna säkerheten. De som härutinnan voro förstumlige skulle straffas.

De bönder, som kommo tillsammans och ingingo ett sådant fredsförbund, kunde naturligtvis ej med särdeles blida ögon betrakta den man, hvilken ansågs för krigets egentlige upphofsman, nemligen riksföreståndaren Svante Nilsson Sture.

Derföre gaf honom äfven en af hans befälhafvare, som uppehöll sig på denna ort, det rådet att förklara krigets orsaker för bönderna och bevisa dem att kriget på hans sida endast var sjelfförvar.

Då sedermera, efter unionens fullkomliga upplösning, striderna mellan Sverige och Danmark—Norge tid efter annan förnyades, vildare och grymmare än någonsin, använde menigheterna närmast gränserna samma utväg, för att undvika eller mildra krigets olyckor.

Så t. ex. afslöts år 1676, under kriget mellan Carl XI och Christian V, »efter gammal sed» en allmännelig bondefred mellan Virestads socken i Småland å svenska sidan, samt Loshults och Ousby socknar i Skåne, å den danska. Genom densamma förband man sig icke allenast att hålla fred inbördes, utan äfven att efter bästa förmåga afhålla från hvarandra krigets olyckor.

Tiderna hafva mycket förändrats. Fiendskapen mellan

nordens folk är utsläckt. Samma goda grannsämja, som fördom herrskade mellan menigheterna på ömse sidor om gränsen, råder nu mellan de trenne folken i sin helhet, så att numera krig mellan dem helt säkert vore otänkbart.

I ett sådant borttagande af fiendskap och grundläggande af brödraskap mellan nationerna frar den menliga bildningen och förädlingen sin skönaste seger och denna seger är af så mycket högre betydelse, då den såsom här utgått från sjelfva kärnan af folket.

M. —n.

Förf. till »Småteckningar».

XXVIII. NYTT PÅ VÅR BOKHYLLA.

A. SKÖNLITTERATUR.

Magdeburgs hämnare, historisk-romantisk skizz från trettioåriga kriget. Svenskt original af Bias. Stockholm (A. Bonnier) 1867. Pris: 60 s.

När man har gjort sig til opgave at indføre den nyeste svenske bogavl i den danske og norske læseværden, bliver man virkelig glad ved at se en bog, der således taler for sig selv som dette lille værk. Jeg vilde give det i hænderne på enhver, som aldrig för havde læst slige böger på svensk.

Ämnet er historisk og netop fra Nordens historiske folkegrens, den svenskes, mest historiske tid. Handlingen begynder, da Sveriges store *Gustav Adolf* har optaget det svärd, som blev slået ud af hånden på Danmarks fjärde *Kristian*. De handlende er næsten alle historiske personer. Allerede på bogens første side möder vi den store naturkyndige videnskabsmand, *Otto von Guericke*, som er borgemäster i Magdeburg; senere finder vi en levande skildring af *Tilly* og *Pappenheim*; derpå optræder selve *Gustav Adolf*, som vi ser vinde det afgörende slag ved Lejpsig og derved sikre den lutherske lære i Norden, ja, i hele det nordlige Evropa; mindst kendt for nutiden er måske stykkets helt, först kornet og tidsidst general *Björnstål*, men han fortjener at kendes i Danmark og Norge så vel som i Sverige.

Igennem hele den strængt historiske handling slynger sig en romantisk tråd, der vikler sig ud af et gammelt sagn, som skal have levet i den kejserlige hær kort efter Magdeburgs ødelæggelse 1631; og ligesom den sidste ende af tråden skuer vi endnu i våre dage, på slottet *Björnboda* i en af Smålands dejligste egne, billedet af en borgemesterdatter i Magdeburg, et af *Björnstål* hjembragt

minde fra trediveårskrigen. Man mener, at det er *Anna von Guericke's* »miniaturportræt».

Hele bogen kunde måske kaldes et »miniaturportræt», infattet i samme ramme som *B. S. Ingemanns* store historiske romaner. Det er andre tider og stæder, som skildres, men spejlbilledet af tiden synes lige så tro, kun mindre. Skildringer som den af stormen på Magdeborg, af plyndringen derefter og stadens brand er på sine stæder mæsterlige. Som med våre egne øjne ser vi de kejserlige feltherrer håalde oppe på bakken i luernes skær. Men hævnens time slår snart, og da solen går ned over slagmarken ved Lejpsig, ser vi Tilly fly for første gang i sit liv — og tillige for sidste. »Sårad till kroppen och tillintetgjord till själen, flyr sjuttiåringen från sin lyckas bloddränkta graf, på hvilken hans besegrare nu planterar ljusets och samvetsfridens fana.»

Endnu kun et ord, som gælder i almindelighed! Lad hos håbe at gode svenske skrifter *ikke* må blive oversatte på et af de andre nordiske bogmål! Hvo, som vil vænte med at nyde et verk som dette, til det foreligger på dansk-norsk, narrer sig selv to gange: både åndelig (ti der spildes næsten altid lidt, når noget skal hældes over fra et kar til et andet) og — om jag må udtrykke mig således — pengelig, ti svenske originaler er næsten altid billigere (således koster ovennavte bog kun 35 öre = 17 sk. dansk). — Lad os derimod håbe, at svenske, norske og danske snart må læse hverandres bøger med samme ledhed, som man læser t. e. en broders eller søsters, vens eller venindes håndskrift i et kærkommet brev!

Fältskärens berättelser af Z. Topelius. V. Under Gustaf III:s första regeringsår. Stockholm 1867. Pris: 3 rdr sv.

Selv om danske og normænd hidtil har været for langt borte til at høre, hvad »fältskären» har »berättat» i forevejen, så vil de fleste finner og svenske vist mindes, at han tidligere har givet slående skildringer af »Gustaf Adolf och trettioåriga kriget», »Från tiden af Drottning Christina, Carl X och Carl XI», »Från Carl XII:s tid» og af livet »Under Frihetstiden». Også uden at have læst det tidligere udkomne vil man med glæde dvæle ved foreliggende tidsrum, da — som Tegnér siger — Gustav III »som en vår trädde in i Svenska historien».

Bogen falder i tre afdelinger. I den første, »Fritänkaren», lærer vi at kende en yngling, der er barn af sin tids ny tankefostre, de franske vismænds dristige hjærnespind. Hans optræden ved den mæsterlig skildrede »disputation» på Åbo universitet er et

af bogens mange glimrende stæder. En hel side af tidsalderen afspejler sig i dette ene optrin. — Næste afdeling, »Aftonstormar», foregår i og ved Stokholm, médens rigsdagen er samlet. Når man — som her — får lov til at kigge bag forhængen og ser, hvorledes de politiske partier, »huer», og »hatte», sælger sine stemmer, undre man sig ikke over, at en statsomvæltning følger på. — Tredje afdeling, »Morgonljusning», viser den unge konge i hele hans glans. Ved bogens slutning er statsomvæltningen fuldbørdet, — og så blændende er lyset, at vi næsten længes efter hvile, når solen skal gå ned maskeradeaftenen 1792 (rimeligvis æmnet for VI del af »Fältskärens berättelser»).

På dette sandt historiske grundlag hviler, som et blomster-tæppe på stengrund, udviklingen af sand kærlighed i flere retninger, både den barnlige, den sønlige, den faderlige, den ægteskabelige, den ungdomlige og fræmfor alle: den *moderlige*. En så ædel moder som grevinden af Bertelsköld, den borgerlig fødte, skal man længe søge mage til. Har forf:en i skildringen af hende udelukkende fræmdraget lyssiderne, gör den da så velgørende, så styrkende, så rensende et indtryk, at man om denne skildring må sige med italienerne: »Se non è vero, è ben trovato,» eller, som man vel frit plejer at oversætte det: »Hvis det ikke er sandt, så *borde* det være sandt.» — Man kan derfor trøstigt bede de ærede læsere at spejle sig i denne ædle skikkelse.

Fideikommissariens frieri. — Novell af förf. till »Anteckningar ur min Dagbok» m. m. Stockholm 1868 (S. Flodins förlag). 88 s.

Kristendommen og den nordiske gudelære har noget tilfælles — og det er *inderligheden*. Klart træder dette fræm, når man vil jævnføre den kristne lære og våre hedenske forfædres tro med den græske gudelære, hvor hovedvægten lægges på den *ydre* formskønhed.

Set fra dette stæde, må vi kalde den foreliggende lille »novelle» både *kristlig* og *nordisk*. Fortællingens heltinde er en from og troende kvinde, som er meget omhyggelig for »fideikommissariens» helbredelse, fordi hun håber at frælse hans sjæl. Vi lære at kende hende ad *indre* vej, vi ser hendes rene hjærte; men om hendes *ydre* får vi lige så lidt at vide, som vi plejer at få meget, når vi læser en fransk roman. Det samme gælder de andre handlende, og dog er skildringen af dem alle så levende, at vi aldeles føler os tilfredsstillede.

Af og til er tegningen mer end almindelig heldig, således af

den morsomme lille Jöns fra Gångsätra og af doktorens og hans husfrus køretur i regnværet.

Ett enkelt stød s. 76 («men detta utgör en egen historia»), ligesom tildels slutningen, giver læserne håb om et slags fortsættelse. Hvis det har været forf. sine mening at føle sig for, om man ønsker at høre mere fra ham (eller hende?), da vil han vistnok nyde al mulig opmuntring fra deres side, som har læst »Fideikommissariens frieri».

B. FORNKUNSKAP.

Lifvet på Island under sagotiden, af H. O. Hildebrand. Stockholm 1867. Pris: 1:50, sv.

I mangt et hjem findes en gammel faster eller moster, som vel ikke gör megen egenlig nytte i »materiel» henseende; men som — og alle i huset viser den største ærefrygt, og som især børnene er glade for, når hun de lange vinteraftener sidder henne i kakkellovnskrogen og fortæller dem om den svundne tid, da deres fader og moder selv var børn, og da deres bædste- og ælde-forældre endnu levede.

Sligt et ærværdigt »gammelt lem i familien» er saga-øen Island i de nordiske rigers fælleshjem. Det er Islands rige gamle bogavl, hvorfra vi øser minderne om vore fælles nordiske forfædres liv og færd; og det er Island, der endnu ligesom hålder sammen på os, så at vi føler os som lemmer i samme familje, landsmænd i vårt fædreland i videre forstand, Norden.

Enhvær, som endnu har noget hjærtelag for alle nordbørs slægtskab, enhvær, hvem forfædres skæbner og færd ikke er ligegyldig, — bør da også have noget kændskab til »lifvet på Island under sagotiden». Skildringer fra dette liv meddeles i foreliggende værk paa en særlig tiltalende måde: det er nemlig forelæsnings, som forf. selv har håldt i Stokholm. Det ene maleri oprulles efter det andet for vore øjne: »Utflytningen till Island», »Land och Folk», »Vikingalifvet», »Allmänna rättsförhållanden», »Godarne», »Lagarne», »Thingen», »Den hedniske Isländaren i hemmet», »Lagrätten», »Christendomen», »Njäl», »Den Isländska republikens slut» og »Sagorna».

Meget af dette, såsom om låvene, kunde synes ligegyldigt for en kvinde, — og dog: selv midt i fristatens gamle låvbog *Grågåsen* finder vi stæder, hvis granskning vil være særdeles deltagelig netop for hende. Til efterdømme hidsættes følgende (med forf. s

oversættelse): »Diktar någon nidsång öfver konungen i Sverige eller i Danmark eller i Norge, blir han ock fredlös, likaså den som diktar kärlekssång om en kvinna. Är hon tjugo år eller mer, får hon sjelf föra sin talan, är hon yngre tillkommer det förmyndaren.» Hvilke mærkværdige tanker vækker ikke disse få ord, og hvilke deltagelige sammenstillinger lod sig ikke gøre med nutiden!

Naturligst er det dog, at læserinderne helst vil læse skildringer af aldtidens ædle kvinder. Slige vil de finde, hvor *Guðrúns* gråd over sin tabte mand fremstilles lige efter det gamle eddakvad, — eller hvor den trofaste *Bergtora* afslår at gå ud af huset, hvori *Njál* indebrændes; ti, siger hun, »ung blev hun given til ham; og hun havde lovet ham, at et skulde gå over dem begge» (d. at de altid skulde dele samme skæbne). Et yndigt mønster på datterlig kærlighed kunde forf. let have medtaget, hvis han s. 53 i uddraget af *Egils* saga havde meddelt, hvorledes *Torgerd* »narrade fadren», at hun næmlig, da denne af sorg over den tabte søn, vilde sulte sig selv ihjel, ved en uskyldig, en ælskelig kvindelyst fik ham til at tage føde til sig.

Skönt forf. en af og til lader sin tanke flyve langt bort fra æmnet, bör dette dog meget sjældent påklages. Med ny kraft vender man som oftest tilbage fra disse udflugter til nyere tider og samfundsforhold. — Egenlige savn føles kun sjældent. Dette er dog tilfældet s. 155, hvor det, der siges om skaldeversene, synes alfor lidet til at give et fyldigt billed af livet på Island under sagnetiden. Ved slig lejlighed føler man da, at — hvor meget forf. end ser med et yngre blik, ligesom fra en ny side — så har hans bog dog ingenlunde gjort de åndrige skildringer unødvendige, som t. e. N. M. Petersen giver i sine forelæsninger over »nordiske språk» (se Københavns Universitets indbydelseskraft, d. $\frac{6}{10}$ 1861) eller i indledningen til sine fortællinger om »islandernes færd ude og hjemme». Til disse forholder forf. sig derimod udfyldende i flere henseender.

Meget må man takke forf., fordi han også, ligesom flere yngre, har våvet at bryde med den fordom, at de navne, som *Øhlenslæger* har brugt i sine mæsterværker, ikke skulde kunne ændres, hvor rigtig deres form end mangengang er i språklig henseende. — Det er klart, at han har øst af selve kildekrifterne, og med held synes han næsten altid at have gydt det gamle over i ny former. Vel kunde måske af og til göres en lille indvending, men slige småting kan ingenlunde minske nydelsen af værket i dets helhed

— og bogen må kaldes en folkebog for hele det dannede folk, ikke mindst for dets kvindelige halvdel.

Vilde kun kvinden åbne sit øje og åbne sit hjerte for våre herlige gamle åldsagn, vilde hun kun mer end hidtil lade dem træde istædenfor de sædvanlige amnestuefortællinger, — da vilde hun også derved bidrage ikke så lidet til at uddanne en kraftigere og viljestærkere efterslægt, som kan være istand til at løfte fræmtidens opgaver ved hjælp af arven fra fortiden. Ti — som forf:ns slutord lyder — »vilja vi gent emot de pligter, som föreligga oss, intaga en bestämd och sjelfständig hållning, måste vi gå tillbaka till de gångna tider, för att få veta, hvad vi äro, hvilket arf vi fått att förvalta. Ur det förflutna är det som framtiden utvecklar sig, men *hur* denna utveckling sker, det beror — på oss.»

C. PERIODISK LITTERATUR.

Nordisk Tidskrift för Politik, Ekonomi och Litteratur. Utg. af G. K. Hamilton. Lund 1866—67 og 1868 (jan—maj).

»... Men anser Ni då att någon, vare sig man eller qvinna, bör vara okunnig om en fråga, som rör allas vårt vara eller icke vara, vår sjelfständighet, vår frihet, vårt lif som folk? Betyder icke okunnigheten i ett sådant fall likgiltighet?»

O. E. i Tidsk. f. Hemmet 1868 s. 12.

Napoleon I, som ung general på 28—29 år, stod engang i et glimrende sælskab ligeoverfor en både smuk og åndrig dame, med hvem han søgte at indlede en samtale.

»Jeg kan ikke lide», sagde han, »at damerne giver sig af med politik.»

»Deri har De ret,» var svaret, »men i et land, hvor man skærer hovedet af dem, er det dog naturligt, at de har lyst til at vide hvorfor.»

Herimod kunde den siden så store kejser ikke finde et eneste ord at indvende; han søgte snarest muligt at fjærne sig.

Dette lille optrin, som den åndrige Fru Staël-Holstein meddeler i sin skildring af den blodige franske statsomvæltning, synes vel ikke ligefræm at passe på vårt fredelige og stille statsliv heroppe i det kâlde Norden. Og dog vil man vistnok ved nøjere eftertanke finde, at ligheden er større, end den ved første øjekast synes.

Der er vel ingen, som har isinde at »skære hovedet af damerne»; men, hvad der på en vis måde er lige så galt: de stærkere stater tager det i vår tid ikke så nøje med at skære de svagere midt over. Sligt et snit i folkelegemet følte Danmark for 4 år siden, og inden 4 år kan densamme skæbne true Sverige. »Din sag står på spil, når Din nabos væg brænder,» siger et gammel ordspræg.

Det var et ord i rette tid, som »Tidskrift för Hemmet» lagde »Nordens qvinnor» på hjertet, da det åbnede indeværende årgang med afhandlingen »Qvinnan och fosterlandets försvar», af hvilken jeg har lånt de indtrængende ord, der findes ovenfor. I sandhed: skulde de uværskyer, som samler sig på Nordens politiske himmel, virkelig tidligere eller senere nedsende sine dræbende lynstråler, — skulde det snart igen komme så vidt, at Nordens kvinde

»skal give det bedste, det kæreste hen
for at frælse sit fædreland,»

da må hun virkelig også — skal ofret ej vårde alfor tungt — itide have gjort sig rede for *hvad kampen gælder*. — Derfor henviser forf. en af den nævnte afhandling også s. 7 og s. 13 med rette til Nordisk Tidskrift som en af de kilder, hvoraf kvinden vil kunne øse en selvstændig mening.

Af ovenstående må dog ingen af de ærede læserinder drage den slutning, at Nordisk Tidskrift er særlig krigersk. Tværtimod. Og det er nærmest på den fredelige side, jeg vil bede min læserinde at fæste sit øje.

Vil hun således opildnes af kærlighed til fædrelandet, vil hun i samlet oversyn skue de åndelige skatte, som er de trende nordiske rigers fælles arv og eje, — da læse hun *Fr. Hammerichs* åndrige, både lysende og varmende skildring af »Vor Plads mellem Kulturfolkene», og jeg tør dristig forudsige, at hun vil få mere lyst til at »opfostre drenge med sener i arm», mere ævne til at nedlægge »den sæd i småpigernes barm, der skal bære det ædleste frø».

Vil hun gøre sig mer skikket til det kald at være moder og lærerinde (enhvær sand lærerinde er jo moder i åndelig, i hjertelig henseende), — da læse hun *C. W. Linders* »Några ord om skolfrågan i Norden», af hvilken særdeles lærerige afhandling jeg ikke kan modstå fristelsen til her at afskrive nogle ytringer om modersmålets fræmtidige stilling i skolen. »Modersmålet», heder det, »såsom uttrycket för den nationala kulturen, måste i sin egenskap af bildningsämne för lärjungen vara den medelpunkt, till hvilken all uppfostran och undervisning hänföra sig»... »Ett bildningselement... som för oss skulle kunna i nästan högre grad vara hvad Homerus var för Hellenen, men som vi allt för länge försummat, är den fornnordiska kulturen, sådan hon utpräglats i fornnordiska språket och litteraturen. Vi hafva länge och föga till fromma för vår nationala utveckling försummat denna kulturkälla i vårt eget sköte»... »Det går ej an, att vi ensamt ur främmande nationers odlingskatter hemta ämnen och anledningar för vår egen utveckling. Vi få

ej, om vi vilje intaga en sjelfständig plats bland kulturfolken, sätta oss som ympar *) på andra nationers kunskapsträd, vårt nationallifs stamträd måste äfven med egen rot ur den moderliga jorden insamla näringsämnen för sin framtida tillväxt. Ett bildningselement, som skall blifva rätt lefvande i nationen, måste vara ett allmänt medborgerligt.» Men, skal det være i sandhed folkeligt, må det indføres også i vår kvindelige ungdoms skoler. Det tør jeg trøstigt tilføje, i det jeg i øvrigt henholder mig til Rasmus Niensens ytring i et af hans foredrag i Kristiania (d. 30 sept. 1867), at hvad der er mandligt uden at være kvindeligt, kan ikke være folkeligt; ti det folkelige må være for alle.» (Efter »Morgenbladet» d. 1° 1867).

«Og hvorledes skal kvinden desuden kunne »værne om språget i børnenes mund», — hvorledes skal hun med liv og lyst kunne fortælle dem om »de sagn og den dejlige sang, vi i arv efter fædrene fik», når hun ikke selv som et lille barn har lært at kende og at ælske »Modersmålet», det som Grundtvig kalder

... det rosenbånd,

... som store og små omslynger;
... i det lever kun fædres ånd
... og deri kun hjertet gynger.»

Men jeg må skynde mig at gennemblade Nordisk Tidsskrift for at give et indblik i, hvor righoldigt det er også for læserinder. Jeg må desværre indskrænke mig til kun at nævne *Orvar Odds* skildring af den ælskelige Sofia Brahe, *Asbjørnsens* norske folkeæventyr, *J. Lökkes* foredrag »Om Sprogutviklingen i Norden», *A. Nyblæus'* letlæste og dog dybt tænkte indlæg i det brændende spørgsmål: »Om den religiøse Tron og Vetandet», samme forfatteres skildring af Parker och hans skrifter; heldige oversættelser af gammelislandske kvad, nogle afhandlinger om folkehøjskolesagen, flere meddelelser om kunst- og industri-udstillinger, skuespil m. m., samt en mængde anmeldelser af udkomne værdifulde bøger, blandt hvilke på det skönkyndige område *C. Rosenbergs* omtaler særlig må fræmhæves. Endelig vil Tidsskr. f. Hemmets velynderinder også finde en særdeles velvillig omtale af dette, — en omtale, der i sambånd med den, som nu sluttas, skal bære vidne om, at Nord. Tidsskr. og Tidsskr. f. Hemmet godt kan samvirke, godt kan følges ad, — og det skönt det første henvender sig nærmest till *manden*, medens det sidste taler særlig till *kvinden*, — ja, måske netop derfor

F. B.

*) Dansk-norsk: *podestviste*.